

Stichting Buurtpastoraat Utrecht **Jaarverslag 2020**

Colofon

Jaarverslag 2020

Stichting Buurtpastoraat Utrecht
Boerhaaveplein 199
3552 CT Utrecht

E info@buurtpastoraat.nl
I www.buurtpastoraat.nl
Bankrekening NL78 RABO 0147 6825 09
Fiscaal nummer 8201.06.811.L.01

Bestuur

Mevrouw J.H.M. Loomans, voorzitter
Vacant, secretaris
De heer B. van 't Oever RA, penningmeester
De heer G. Rozema, lid
De heer drs. R. Grotenhuis, lid

Directeur

Mevrouw drs. E. Euving

Pastores

De heer R.J.J. van Breemen M.A.
Mevrouw E.J. van Dis, M.A.
Mevrouw H.E. Heidinga B.A.
De heer R. de Jong
De heer drs. T.P.M. Schlatmann

Medewerkers

Frater M.J. Ruitenbergh
Mevrouw J.F.M. Dresens

Fotografie

- Rutger van Breemen *pagina 9-11*
- Elizabeth van Dis *pagina 17*
- Fanja Hubers *pagina 29 (rechtsboven)*
- Heleen Heidinga *pagina 28, 29*
- Robin de Jong *pagina binnenkant omslag (voor), 23, 25 t/m 27, 45, achterkant omslag*
- Titus Schlatmann *pagina 19, 21, 35*
- Marieke Odenkerken *voorkant omslag, pagina 13 t/m 16, 33, 34, binnenkant omslag (achter)*
- Gonda de Haan *pagina 6 en 18 (portret Titus Schlatmann)*
- Roelant Meijer *pagina 6 en 12 (portret Elizabeth van Dis)*
- Laura van Wijnen *pagina 6 en 8 (portret Rutger van Breemen)*

Ontwerp

Jeroen van Lente Grafisch ontwerper, Rosmalen (www.jeroenindekunsten.nl)

Druk

Drukkerij DekkersvanGerwen, Den Bosch

april 2021

Stichting Buurtpastoraat Utrecht ontvangt steun van:

7	Voorwoord

Eerste Daalsedijkbuurt

8	Buurtpastor Rutger van Breemen

Hoograven-Zuid

12	Buurtpastor Elizabeth van Dis

Kanaleneiland

18	Buurtpastor Titus Schlatmann

Rivierenwijk

22	Buurtpastor Robin de Jong

Geuzenwijk

28	Buurtpastor Heleen Heidinga

31	Aantallen en achtergronden van bezochte huishoudens in 2020
32	Buurtpastoraat tijdens en na de coronamaatregelen
36	Signalen vanuit het werk
39	Pastorale thema's vanuit de leefwereld
41	Overdracht en samenwerking
44	Verslag van de organisatie

Missie van het Buurtpastoraat Utrecht

Vanuit het Evangelie zijn buurtpastores aanwezig bij kwetsbare mensen in Utrechtse buurten om hen te steunen in:

- hun streven naar herstel en behoud van hun waardigheid;
- hun streven naar herstel en behoud van zeggenschap in zaken die hun bestaan bepalen;
- hun zoeken naar perspectief in leven en samenleven.

Rutger

Elizabeth

Titus

Robin

Heleen

Wij doen dit omdat we geloven dat elk mens beeld van God is, waardevol en de moeite waard.

We weten ons geroepen juist die mensen nabij te zijn, die in de samenleving weinig of geen aanzien hebben.

Wij doen dit opdat mensen niet verloren lopen, maar zich opgenomen weten in een menslievende gemeenschap – tenminste met ons – waarin we elkaar met goede zorg en aandacht nabij zijn. We doen dit vanuit een verbondenheid met de Rooms Katholieke Kerk.

Wilt u ons steunen?

Dat kan ook online.

Zie: www.buurtpastoraat.nl > Online donatie

Onze Stichting heeft ook het ANBI-keurmerk, dus... giften en legaten geven belastingvoordeel voor u.

Bankrekening NL78 RABO 0147 6825 09

Voorwoord

Hier voor u ligt het jaarverslag van 2020.

Niemand kon bevroeden dat het zo'n bijzonder jaar zou worden door corona. Een nieuwe werkelijkheid waarin onze pastores een weg zochten om het werk, waar ze met hart en ziel voor staan, vorm te geven.

Heel graag nemen we u mee in hun ervaringen in de verschillende wijken waar zij er mogen zijn voor de bewoners. In de verhalen loopt een rode draad van nabijheid, vertrouwdheid en contact. De kernwoorden waar presentie om draait. U zult lezen dat er veel wordt geluisterd; oprechte interesse wordt getoond; het gesprek wordt aangegaan en soms praktische ondersteuning wordt gegeven. En het mooie is dat in deze presentie iedere pastor zijn eigenheid behoudt.

Ook leest u hoe onze pastores reflecteren op het werk; gevoed worden vanuit een christelijke context en zo kritisch blijven en niet vastroesten.

Tenslotte willen we u niet de cijfers onthouden van wat meetbaar is in dit werk.

Ik wens dat u geraakt zult worden door het lezen van de verslagen en weet waarom we zo dankbaar zijn dat we dit werk kunnen realiseren door uw steun.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Ineke Loomans

Voorzitter Buurtpastoraat

Eerste Daalsedijkbuurt

Sinds het begin van het Buurtpastoraat zijn wij aanwezig in de Eerste Daalsedijkbuurt. Dit kleine stukje Utrecht ligt als een buurtje op zich ingesloten tussen het spoor, de Daalse Tunnel en de Amsterdamsestraatweg. Het maakt onderdeel uit van Noord-West, van Pijlsweerd en het vormt door zijn ligging een soort doorgangsroute tussen verschillende wijken van Utrecht.

Aanwezig zijn in de buurt, trouw en nabij. Dat is het uitgangspunt van ons pastorale werk vanuit de presentie en dat is dan ook wat ik steeds probeer te doen. Dat is de basis voor alle relaties die ik opgebouwd heb en nog steeds opbouw met buurtbewoners. Ik kom hen tegen, toevallig op straat, bij de supermarkt of in de speeltuin. Dan raak ik met hen aan de praat. Een volgende keer groeten we elkaar en praten we weer wat. En zo groeit langzaam maar zeker iets. Bij veel mensen blijft het bij zwaaien, groeten en soms een praatje, maar vaak ontstaat er

Niet meer zo maar bij iemand aanwaaien, maar steeds vooraf afspreken en checken of er geen mensen met symptomen in huis zijn: het vroeg veel van mij als pastor, maar ook veel van de buurtbewoners

ook meer. Dan kom ik bij mensen thuis, komen steeds belangrijker onderwerpen aan de orde en krijg ik de grootste 'geheimen' toevertrouwd. Maar het begin is steeds die aanwezigheid in de buurt en de ontmoeting. Ik merk, dat wanneer ik het erg druk heb, ik het dan ook mis om 'gewoon' even door de buurt te slenteren, rond te hangen en mensen toevallig te

Rutger van Breemen

Buurtpastor in de Eerste Daalsedijkbuurt

ontmoeten. Als ik van afspraak naar afspraak ren, dan komt het er niet van om agendaloos en zomaar in de buurt te zijn. Dat 'er zijn' is zo'n wezenlijk onderdeel van ons werk!

Dat maakte 2020 ook tot zo'n ingewikkeld jaar. Twee keer een lockdown, vooral werken op afstand via een scherm of de telefoon. Tussen de lockdowns in waren de beperkende maatregelen ook nog steeds dusdanig, dat die een hele nieuwe manier van werken met zich meebrachten. Niet meer zo maar bij iemand aanwaaien, maar steeds vooraf afspreken en checken of er geen mensen met symptomen in huis zijn. Het vroeg veel van mij als pastor, maar ook veel van de buurtbewoners. Ik moest een nieuwe manier van werken zien vorm te geven, maar voor de buurtbewoners was het ook wennen en aanpassen. Even snel helpen met het invullen van wat formulieren of meelesen met een moeilijke brief moest ineens via videobellen. Gesprekken over moeilijke of gevoelige onderwerpen gaan toch anders via de telefoon dan wanneer je samen in een kamer bent. En zo zijn er nog veel meer voorbeelden te noemen.

In de periode tussen de twee lockdowns merkte ik dan ook dat er veel was blijven liggen bij de buurt-

bewoners dat ze ‘bewaard’ hadden voor de tijd dat we elkaar weer in persoon zouden kunnen zien. Deze stuwmeren gingen natuurlijk allemaal open, toen ik weer de buurt in ging. Het was ook mooi om te merken hoe buurtbewoners reageerden toen ik er weer rondliep. Kinderen kwamen op me af rennen en gaven me een high-five, een knuffel of een boks, vroegen waar ik zo lang geweest was en vroegen eigenlijk zonder antwoord af te wachten of ik een spelletje met hen wilde doen. Alle Covid-ellende was ook een gedeelte smart: Ik vroeg de buurtbewoners naar hun ervaringen tijdens de lockdown, maar tegelijkertijd vroegen zij mij of ik me niet kapot verveeld had thuis en dat het zeker wel weer fijn was dat ik weer gewoon op straat mocht komen. Ook het ongemakkelijk zoeken naar hoe dat nou eigenlijk werkt, die 1,5 meter afstand en de andere maatregelen, maakten dat het een gedeelte tocht was.

Ondanks dat het tijdens de lockdown en de maatregelen moeilijk was om nieuwe contacten op te bouwen, bleek dat de relaties die in de afgelopen jaren opgebouwd waren, wel stand hielden, ondanks de afstand. Met sommige buurtbewoners had ik

tijdens de lockdown geen of amper contact, simpelweg omdat telefoneren of videobellen voor hen een te grote opgave was. Dat kon komen door beperkte vaardigheden, taal of het gevoel dat het toch anders was. Maar ook bij hen merkte ik, toen ik weer in de buurt kwam, dat we vrij snel de draad weer oppakten.

Ook het ongemakkelijk zoeken naar hoe dat nou eigenlijk werkt, die 1,5 meter afstand en de andere maatregelen, maakten dat het een gedeelte tocht was

Covid is vanzelfsprekend de hele dikke allesbepalende rode draad in mijn werk in 2020. Het beïnvloedde mijn werk, maar het had ook grote impact op de buurtbewoners. Ze hadden er allemaal last van. Kinderen moesten ineens thuis les krijgen of volgen en geholpen worden met hun schoolwerk. Ouders

zaten ineens heel de dag met de kinderen thuis en kwamen dus niet toe aan hun werk of andere bezigheden. Zieke buurtbewoners kregen te horen dat al hun behandelingen voorlopig uitgesteld zouden worden. Spanningen in gezinnen liepen op, doordat mensen ineens heel de dag met elkaar zaten opgescheept. Spanningen in de buurt liepen op omdat iedereen net weer anders omging met de regels en elkaar daarop be- en veroordeelde. Sommige mensen waren doodsbang voor Covid en raakten in een sociaal isolement, terwijl anderen het allemaal maar onzin vonden en gewoon doorgingen alsof er niks aan de hand was. Eenzaamheid, zorgen over de toekomst, over school van de kinderen of de gezondheid van naasten, stress door de maatregelen of door een quarantaine; het waren allemaal onderwerpen die dit jaar ter sprake kwamen.

Maar ondanks de Covidcrisis gingen de gewone dingen ook door, met de daarbij horende zorgen: financiële problemen, gezondheidsklachten, familieruzies, vastlopen in de bureaucratie. Ik heb mensen begeleid die tussen de wal en het schip terecht kwamen van allerlei instanties en daardoor in een soort vicieuze cirkel terecht kwamen. Een jongen, bijvoorbeeld, die problemen had met zijn verblijfsvergunning. Die kon hij alleen verlengen als hij inkomen had. Maar inkomen kon hij alleen organiseren als hij een adres had. Maar om op een adres ingeschreven te staan had hij een geldige verblijfsvergunning nodig. Zo werd hij steeds van het kastje naar de muur gestuurd. Ik hielp hem met het maken van afspraken, met het zoeken naar juridische hulp, met het schrijven van brieven en e-mails. En tegelijkertijd spraken we over wat de hele situatie met hem deed, met zijn mentale gezondheid, met zijn vertrouwen en hoop op de toekomst, met zijn zelfbeeld. En zo zijn er nog

Ondanks de Covidcrisis gingen de gewone dingen ook door, met de daarbij horende zorgen: financiële problemen, gezondheidsklachten, familieruzies, vastlopen in de bureaucratie

veel meer voorbeelden te noemen. Het is dan samen waden door een moeras aan regels, samen tegen deuren oplopen en samen langs al die kastjes en muren lopen. Maar juist door die weg samen te gaan, is het uit te houden.

Hoograven-Zuid

Kom terug

‘Kom terug.’

Als ik die woorden eens zó zacht kon zeggen
dat niemand ze kon horen,
dat niemand zelfs kon denken
dat ik ze dacht...

en als iemand dan terug zou zeggen
of desnoods alleen maar terug zou denken,
op een ochtend:
‘Ja.’

uit: *Er ligt een appel op een schaal* (2008)

van Toon Tellegen.

Terugblikkend op het afgelopen jaar bleef ik haken bij het bovenstaande gedichtje.

Dit verlangen kwam dit jaar op diverse manieren bovendrijven in ontmoetingen met buurtbewoners:

Een jongen die wenste dat zijn broer uit de gevangenis kwam, omdat hij nu zijn verjaardag miste. Of een vrouw die haar moeder moest begraven en niets liever had dan dat zij terugkwam. Er waren ook kinderen die tijdens de lockdown zo graag terug naar school wilden, omdat ze die veilige plek misten en zich thuis niet konden concentreren. Of het meisje dat wenste dat haar moeder terug naar huis zou komen nu ze al maanden bij familie in het buitenland bivakkeerde.

‘Kom terug’, was een verlangen dat soms werd uitgeschreeuwd, maar vaker woordeloos in de lucht hing en waar ik iets van mocht proeven in het optrekken met buurtbewoners.

Het verlangen om terug te komen was dit jaar ook sterk mijn verlangen, zeker toen ik in de eerste coronaweken mijn werk vanuit huis deed. Ik probeerde zo goed en zo kwaad als het ging betrokken

Elizabeth van Dis

Buurtpastor in Hoograven-Zuid

te blijven bij de bewoners door te (video)bellen, appen en kaartjes te sturen. Ik wilde niets liever dan teruggaan naar de buurt, spontaan aanwaaien en een kopje thee drinken. Gelukkig kon ik dat in mei weer langzaam oppakken en was het mogelijk om met de nodige voorzorgsmaatregelen bij mensen

Er lag een stuwmeer aan verhalen op mij te wachten van bewoners die door de telefoon stevast zeiden dat het goed met hen ging

op bezoek te gaan. Wat was het fijn om na al die weken weer mensen te zien en samen terug te blikken op de moeilijke tijd. Ik merkte direct dat (video)bellen onmogelijk de persoonlijke gesprekken in het alledaagse leven kunnen vervangen. Er lag een stuwmeer aan verhalen op mij te wachten van bewoners die door de telefoon stevast zeiden dat het goed met hen ging.

In dit jaarverslag geef ik een inkijkje in mijn werk van het afgelopen jaar. Naast dat corona een enorme impact heeft gehad op mijn werk en op het leven van buurtbewoners, ben ik dit jaar veel in aanraking geweest met de impact van drugscriminaliteit en de bestrijding daarvan.

In dit verslag zal ik daar verder op ingaan aan en wil ik ook een inkijkje geven in het leven van Milan (9) die getuige was van de arrestatie van zijn broer. Zijn verhaal is een verhaal over opgroeien in een milieu waar drugscriminaliteit aan de orde van de dag is.

Vaak doen bewoners een beroep op mij met praktische vragen, maar komen er allerlei pastorale thema's naar voren waarover we in gesprek gaan

Buurtpastoraat in Hoograven-Zuid

Inmiddels werk ik alweer zes jaar als buurtpastor in Hoograven-Zuid. Ik heb door de jaren heen diverse mensen leren kennen. Ik doe mijn werk volgens de presentiebenadering waarbij het aansluiten bij de leefwereld van de ander en het opbouwen van een vertrouwensrelatie centraal staan. Van daar uit bekijk ik wie ik voor de ander kan zijn. Ik merk dat het langdurig aanwezig zijn in de buurt vruchten afwerpt, omdat mensen steeds meer zien wat ze aan je hebben en omdat het helemaal niet gebruikelijk is dat werkers voor een lange tijd verbonden zijn aan een buurt.

Afgelopen jaar ben ik betrokken geraakt bij bewoners die ik van gezicht wel kende, maar nooit lang gesproken had. Zo werd ik in het voorjaar gebeld door een meneer die me enthousiast begroette en vroeg of hij een afspraak kon maken. Hij wist duidelijk wie ik was maar ik kon hem niet thuisbrengen. 'Je stem komt me wel bekend voor', zei ik. 'Maar ik kan even niet thuisbrengen wie je bent.' 'Je weet wel: ik ben die jongen met die tattoo van de flat!', lichtte hij toe. Ik wist direct wie hij was! Ik vond het bijzonder om te merken dat iemand die ik ooit mijn nummer had gegeven toen zijn woning gerenoveerd werd en die ik af en toe tegenkom op straat, me nu weet te vinden. Ik ben beschikbaar en dit geval gingen er jaren overheen voordat hij mij benaderde. Ik vond het ook typerend dat ik op basis van ervaringskennis wist wie hij was. Die kennis heb ik opgedaan doordat ik me elke dag begeef in de leefwereld van de bewoners in Hoograven. Sinds dat telefoontje zag ik hem regelmatig en kwam ik via hem ook in contact

met familieleden en buren. Vaak doen bewoners een beroep op mij met praktische vragen, maar komen er allerlei pastorale thema's naar voren waarover we in gesprek gaan. Dit zijn dingen als: schaamte om je aan te melden bij de voedselbank, de strijd om je criminele vrienden achter je te laten. Of de spijt die mensen hebben na terugval in verslavingen.

Bewoners waarderen het om in vertrouwen dit soort dingen te kunnen delen: omdat ze vaak lang met problemen rondlopen; omdat ze weinig mensen vertrouwen en het helpt hen om dingen op een rij te krijgen en soms een stap in de goede richting te zetten. Mijn rol hierin is een luisterend oor bieden, doorvragen en meedenken in de vaak chaotische

Ik merk dat het langdurig aanwezig zijn in de buurt vruchten afwerpt, omdat mensen steeds meer zien wat ze aan je hebben en omdat het helemaal niet gebruikelijk is dat werkers voor een lange tijd verbonden zijn aan een buurt

situaties waarin zij verkeren. Dit vergt van mij een aandachtige en trouwe houding waarbij ik steeds weer moet uitvogelen wie ik voor de ander kan zijn en wat hij of zij nodig heeft. Binnen de presentie wordt dit 'doormodderen' genoemd. Met je voeten in de klei naast de ander staan en vanuit die positie ontdekken wie je voor de ander kunt zijn.

De impact van drugscriminaliteit

Vanuit die positie – met mijn voeten in de klei – heb ik van dichtbij gezien wat de impact van drugscriminaliteit is in het leven van buurtbewoners. Ik ben betrokken bij meerdere gezinnen waarin dit jaar in problemen rondom drugscriminaliteit in meer of mindere mate speelden. Zo waren er ouders die zich zorgen maakten over hun kinderen omdat zij vatbaar waren voor criminaliteit. Het ging vaak om jongens met wie het niet goed ging op school, die vrijwel geen dagbesteding hadden en veel op straat te vinden waren. Ik probeerde ouders te ondersteunen door enerzijds te luisteren naar hun verhalen over de zorgen en teleurstellingen die zij hadden over hun kind. Daarnaast probeerde ik hulp langszij te krijgen en ondersteunde ik hen in contacten met school, het buurtteam, de gemeente en andere organisaties.

Vaak merkte ik dat ouders erg wantrouwend zijn en zich schamen om open en eerlijk te zijn over de problemen die spelen. Soms hielp het als we de gesprekken met instanties samen voorbereiden en naderhand bespraken. Ouders hadden dan helder wat ze wilden vertellen en welke vragen zij wilden stellen. Soms had ik ook gesprekken met de tieners zelf en kon ik met hen meedenken. Er werden geregeld moeilijke rapporten of brieven geschreven door bijvoorbeeld de Raad van Kinderbescherming. Ik nam samen met jongeren en ouders dit soort brieven en rapporten door en probeerde te verhelderen wat iemand nodig had om een andere weg in te gaan.

Ik ben dit jaar ook betrokken geweest bij families waarbij thuiswonende volwassen kinderen diep in de drugscriminaliteit verstrikt zaten. In twee gevallen werden er thuis invallen gedaan. Dit was erg traumatisch voor de gezinsleden, zeker voor een gezin waarbij de burgemeester het voornemen had om de woning voor een jaar te sluiten. Gelukkig kon dat voorkomen worden doordat ik samen met de ouders een brief naar de burgemeester schreef om

hem te laten weten wat de impact voor de overige familieleden zou zijn als de woning gesloten zou worden. In mijn positie naast de buurtbewoner zie ik van dichtbij wat voor een enorme impact drugs-criminaliteit heeft op het netwerk van de dader. Ik heb ouders en broers en zussen zien worstelen met gevoelens van schaamte, rouw, boosheid, verdriet en loyaliteitsconflicten.

Ze spraken met mij over schuldgevoelens omdat ze zich afvroegen waar het mis was gegaan in de opvoeding van hun kind. Ook werden ze voortdurend heen en weer geslingerd tussen boosheid: ‘Mijn kind zet hier nooit meer een voet aan de grond’, en de liefde voor hun kind: ‘Maar ik kan mijn eigen vlees en bloed toch niet op straat zetten?’ Daarbij merkte ik dat bewoners zich begonnen terug te trekken. Uit angst voor roddel en veroordeling van burens en uit angst dat broers en zussen op het verkeerde pad terecht kwamen trokken ze zich steeds meer terug en hielden hun kinderen binnen. Ik probeerde de lijntjes met deze families vast te houden en stimuleerde hen om zich te uiten. Kinderen probeerde ik aandacht te geven door dingen met hen te ondernemen en hen op speelse wijze de mogelijkheid te geven om over hun gevoelens te praten.

Vanuit de overheid is er dit jaar ook extra aandacht voor het bestrijden van drugscriminaliteit. Hoograven doet mee met de pilot *de Smaak van Zuid*. Dit landelijke programma heeft als doel om wijken weerbaarder te maken tegen criminaliteit. Door middel van preventie proberen zij jonge aanwas te voorkomen en zetten zich actief in om huidige drugs-dealers terug te dringen en te verstoten uit de buurt. Dit doen ze door voorlichting te geven op scholen en in buurten en door de criminaliteit zichtbaar te maken. Zo werden er in de omgeving waar aanhoudingen zijn verricht graffitistickers geplaatst met teksten als: *Drugs dealen is geen talent*. Er zijn dit

lens en worden nu openlijk geconfronteerd met de daden van hun familielid waarmee ze al in hun maag zitten. Ik heb in de buurt gemerkt dat dit veel roddel geeft en irritaties bij bewoners die er niks mee te maken hebben en bang zijn dat zij nu beschuldigd worden van crimineel gedrag. Daarbij vind ik het schadelijk dat kinderen van wie een broer of zus is opgepakt hier openlijk op school mee geconfronteerd worden doordat dit direct op school verspreid wordt door een lesbrieven.

jaar veel aanhoudingen verricht en de contacten in telefoons van dealers hebben een bericht gekregen met een hulpaanbod.

Ik vind het goed dat het terugdringen van drugscriminaliteit op de agenda van de gemeente staat. Ik heb positieve effecten gezien van risicojongeren die begeleiding kregen vanuit een PGA-expert (persoons gerichte aanpak). Ook vind ik het positief dat er ingezet wordt bij voorlichting van kinderen die al op jonge leeftijd in aanraking komen met drugscriminaliteit. Toch heb ik ook schadelijke effecten gezien van de aanpak en dan doel ik met name op het plaatsen van graffitistickers en op het actief verspreiden van lesbrieven na een aanhouding. Ik heb gezien dat dit een zeer negatieve invloed heeft op het netwerk van de daders. Zij kampen al met schaamtegevoe-

Juist scholen zijn voor kinderen veilige plekken en als zij hiermee onverwachts geconfronteerd worden kan dit het trauma alleen maar vergroten. Ik heb mijn zorgen over deze aspecten van het programma geuit en geprobeerd het perspectief van de familieleden van daders op de kaart te zetten. Daarbij doe ik mee met een evaluatie-onderzoek van de betreffende ingezette middelen.

In mijn positie
naast de buurtbewoner
zie ik van dichtbij wat
voor een enorme impact
drugscriminaliteit heeft
op het netwerk
van de dader

Kanaleneiland

Presentie op straat: dat vormde in het coronajaar 2020 de kernactiviteit in deze buurt Kanaleneiland-Zuid. Aanwezigheid op straat als een vorm van trouwe en aandachtige nabijheid. Het leidde tot talloze straatpraatjes en ontmoetingen, begroetingen en huisbezoek. Door er met regelmaat en volharding terug te keren, zijn bewoners en ik elkaar tegen gekomen en hebben we elkaar gaandeweg beter leren kennen. Dit vergde de nodige tijd, een lange adem ook; er was een rustige, gestage aanloop nodig om vertrouwen te laten groeien.

Ik besloot om mijn presentie te concentreren op het buurtje tussen de Rooseveltlaan, de Aziëlaan, de Bontekoelaan en de Columbuslaan. Omdat daar de ruim 400 flatwoningen op de nominatie staan voor groot onderhoud in de komende tijd. Dat groot onderhoud is voor de bewoners ingrijpend. Hoe kon ik hen daarin nabij zijn?

Mede door corona heeft de planning van het groot onderhoud vertraging opgelopen. Zo konden er vanaf maart 2020 geen bewonersavonden meer plaatsvinden. Dit bemoeilijkte het besluitvormings-

Titus Schlatmann

Buurtpastor in Kanaleneiland

proces. Tot op heden is de uitkomst van de draagvlakmeting onder de bewoners nog onzeker. Ongeacht de ontwikkeling en de voortgang omtrent het groot onderhoud van de flats hier, probeerde ik intussen op straat te werken aan nabijheid, vertrouwdheid en contact. Ik hield er een logboek van bij, en ik bereflecteerde mijn ervaringen regelmatig.

CV

Vanmiddag loop ik langs de flat waar Gerard woont. Als ik voorbijkom zit hij op het balkon. 'Ja, ik herken je wel hoor!', zegt hij meteen. We raken aan de praat. Hij besluit op gegeven moment om naar beneden te komen. Ik merk dat hij me van alles wil laten zien. Zijn garage bijvoorbeeld, en wat hij daar heeft liggen... De nieuwe plantjes die hij net gekocht heeft voor op zijn balkon. Mooi! En dan neemt hij me nog mee naar de achterkant van de flat, daar wil hij de tuintjes laten zien, 3 of 4 op een rijtje. Die van hem is netjes, de anderen vindt hij slordig. Hij woont hier al lang, met

plezier. Maar hij betreurt de slechte staat van de tuinen...Hij vergelijkt het met vroeger, toen het in zijn beleving beter was. En terloops zegt hij 'op 2-hoog wonen hier asielzoekers; en schuin boven mij woont een man met een wasmachine op het balkon; maar die is nu weg, gelukkig!'... Zelf willen ze hier niet weg, zegt Gerard. 'Wij kennen hier alles en iedereen. We willen graag een lift, dan kunnen we hier nog heel lang blijven wonen!'

logboekfragment

Ik liep veel over straat. En ik zag in deze buurt geen winkels, geen scholen of andere ontmoetingsplekken. Wel een kantoortje van woningcorporatie Bo-Ex. Daar zat de sociaal beheerder regelmatig. Als hij er was, was het rolluik omhoog. Bewoners zagen dat ook en kwamen even bij hem binnenlopen. Ik kwam er zelf af en toe ook even een praatje maken, en zo ontdekte ik dat deze plek hier een sociale functie had. Maar buiten op de stoep had ik toch de meeste informele, losse, alledaagse 'straatpraatjes'.

'Hoe is het met u? Niet ziek? O gelukkig. Ik ook niet. Het is toch wat he?' Ik deel met diverse mensen onze verbijstering over deze corona-tijd. En het is alsof veel mensen dit belangrijk vinden, die verbondenheid en vriendelijkheid op straat, juist nu. Het doet ons goed.

Het is alsof veel mensen
verbondenheid en vriendelijkheid
op straat belangrijk vinden, juist nu.
Het doet ons goed.

Ja, er is ook stress en zorg, bijvoorbeeld over het restaurant van de familie van buurtbewoners, dat nu gedwongen dicht is, en over de corona-veiligheid in het trappenhuis van de flat. Sommige mensen zijn er niet gerust op. Iemand anders reageert zich bij

Twee dagen later loop ik in de Alexander de Grotelaan en word ik ineens gegroet door een vrouw in de straat. Het lijkt alsof ze mij herkent; dat vind ik leuk. Ik herken haar niet zo snel, maar misschien kent zij mij nog van de bewonersavond. Begint het werk dan toch van lieverlee iets op te leveren?...

'Ha, daar bent u weer! Of u even naar de overbuurman wilt gaan? Hij vroeg naar u...' Zo werd ik laatst begroet op straat. De ene buurman verwees mij naar de andere; vond ik mooi om te merken, hoe ik op deze wijze ontvangen en ingezet werd in hun informele netwerk...

logboekfragment

mij af door te zeggen: 'Ze moeten hier veel strenger optreden, strenger ingrijpen!' Een ander is gelaten, en zegt 'We moeten nog wachten, ik denk tot de zomer'. Weer een ander hoor ik zwaar protesteren tegen de maatregelen van de regering.

Een andere keer hoor ik iemand mopperen op een grote berg rondwaaiend afval op straat, en dat er 's avonds, als ik er niet ben, in de achterste portiek gedeald wordt... En ik hoor een oude alleenstaande vrouw vertellen dat zij aarzelt of ze zal instemmen met het groot onderhoud. 'Dan moet ik al mijn kasten verschuiven. Dat lukt toch nooit? Kunt u even komen kijken?' Als ik bij haar ben is ze opgelucht als ik haar gerust stel, en vertelt ze me meteen hoe haar contact is met de burens in de portiek. Ik heb tijd en aandacht, een luisterend oor en open agenda. Daar worden mensen blij van, merk ik, ze ontvangen me in hun buurt en meer en meer ook bij hen thuis.

Ik luister, ga in gesprek, toon interesse, denk mee. Ik heb geen specifieke doelgroep op het oog of bepaalde voorwaarden in gedachten. Ik luister, dat werkt als mentale ondersteuning, en soms is er even wat directe praktische ondersteuning. Ik zie en hoor van alles. Over iemands zorgen en trots; over iemands gezondheid en de kinderen; over de straat, over de buurt en of iemand zich er thuis voelt; over het werk of juist het gemis aan werk. Allerlei gevoelslagen, emoties en spanningen hoor ik achter de woorden. Als ik denk aan degenen die ik hier nu ontmoet heb, valt mij op: veel mensen wonen hier nu al lang. En niemand van wie ik gesproken heb, wil hier weg, geloof ik. Zijn ze zo gehecht aan dit buurtje, aan deze lanen, aan deze flats?

**Ik heb tijd en aandacht, een
luisterend oor en open agenda.
Daar worden mensen blij van, merk
ik, ze ontvangen me in hun buurt en
meer en meer ook bij hen thuis.**

Vorig jaar stelde de woningcorporatie een garage beschikbaar ten behoeve van een tweedehandszaakje, gerund door en voor bewoners. Een weggeefwinkel: een tot winkeltje omgebouwde garage, onderin een flat, hier op Kanaleneiland. Een plek waar iedereen overtollig huisraad en kleding kan brengen, en waar iedereen ook weer mag uitzoeken wat hem/haar van pas komt. Zo worden nog bruikbare spullen aan een ander doorgegeven. De sociaal beheerder kon binnen zijn organisatie – de corpo-

Een half uurtje later kom ik langs een man die zijn auto staat te wassen, ik schat iemand van een jaar of 65. Woont in de laatste portiek hier, op 3-hoog. Hij woont hier al heel lang, zegt hij, en heeft het nog steeds naar zijn zin. Hij begint mij ook veel te vertellen, over rattenoverlast herinner ik me nog... en over met pensioen gaan. Dat dat maar niks is. Dat hij zich sindsdien niet meer nuttig voelt, niet meer maatschappelijk meetelt. Hij vertelt me dat allemaal op de stoep; ik sta er misschien wel 20 minuten. Als ik verder wil vraagt hij wie ik ben. Ik vertel dat ik buurtpastor ben, voorheen jarenlang in Rivierenwijk. 'Nou zeg, daar kom ik vandaan, zegt hij; uit de Westravenstraat!' We praten daar nog wat over en hij vraagt wanneer ik weer kom. Ik zeg 'binnenkort, wanneer u wilt' en dan ga ik weer verder. Verderop zie ik ook nog iemand in zijn garage klussen: een tafeltje aan het schuren... weer een straatpraatje. Tjonge, wat heb ik veel aanspraak vandaag...

logboekfragment

ratie – verdraaid snel en gemakkelijk een garage ter beschikking krijgen voor dit doel. De technische dienst maakte planken aan de muur en zorgde voor kledingrekken. En toen het zo'n beetje af was, de garage zo'n beetje omgebouwd tot winkeltje, nodigde de beheerder Koos bewoners uit om mee te doen als vrijwilliger. Koos kon dat goed en hij liet er geen gras over groeien. Zo ontstond er snel een clubje van acht vrouwen uit dezelfde straat die samen de spulletjes in ontvangst namen, uitzochten en selecteerden, en het winkeltje begonnen in te richten en open te houden.

Elke woensdag tussen 10 uur en 14 uur was het winkeltje open. En ja, van lieverlee kwamen er bezoekers. Mensen uit de omgeving kwamen kijken en vonden het leuk om even te grasduinen tussen de spulletjes. Zij hadden een gelukje of ze hadden echt belang bij gratis kleding, gratis huisraad, gratis speelgoed, iets voor de baby, noem maar op. Ik kwam er zelf ook graag, en probeerde er zo min mogelijk

hinderlijk in de weg te lopen. Ik kreeg koffie en stond er uit interesse en respect bij, op de stoep; ik raakte er in gesprek met bezoekers en vrijwilligsters. Het werd voor mij een vindplaats van contact. De wijk kreeg er van lieverlee steeds meer gezicht voor mij. Ik deed er nieuwe contacten op, en ik kwam vervolgens bij een aantal van de bewoners die ik hier aantrof, aan huis.

‘E

Er zijn ook 4 jonge meiden van 16-17 jaar. Zij willen iets leuks bedenken voor Burendag, en ze vertellen er over op deze bewonersavond. Na afloop zegt iemand, dat ik wel wil helpen, en ze komen bij mij. Ik zeg ‘als jullie dat willen, dan kom ik jullie zeker helpen!’ Ik geef ze mijn kaartje, en we spreken af dat we nog contact met elkaar opnemen. Dat doen we ook. [Maar later in het jaar mag de Burendag niet doorgaan, wat jammer. Misschien mag het volgend jaar?]

logboekfragment

‘M

Maandagavond [nog net voor de corona] is er weer een bewonersavond. Het voelt voor mij al een stuk vertrouwder dan de vorige keer. Er zijn vooral mannen. In de pauze van de avond loop ik naar een tafel met vier vrouwen. Ze zitten apart, maar zijn gewoon gekomen. Turks of Marokkaans? Geen idee. Eén van deze vrouwen heeft voor de pauze een kritisch geluid laten horen; ze had er zo te merken goed over nagedacht, en durfde kritisch te zijn naar de Bo-Ex. De plannen voor het onderhoud vallen haar erg tegen. In andere flats in de wijk is het beter gedaan, vindt ze. De renovatie is goed voor de Bo-Ex, maar niet goed voor de bewoners, vindt ze. Ze krijgt daarin bijval van de vrouwen om haar heen, aan haar tafel. Ik moedig haar aan om vragen te blijven stellen, en te blijven komen op deze bewonersavon-

den of misschien ook lid te worden van de bewonerscommissie. Dat laatste wordt niet als een serieuze optie gezien... Haar antwoord was ‘dan word je toch teveel ingepakt door de Bo-Ex’...Ik voelde er wantrouwen in. Bij een kritische meneer ontdek ik ook wantrouwen. Hij stelde ook vragen, en ook hij vroeg zich af in wiens belang het groot onderhoud nu zou zijn... Ook hem zocht ik op, na afloop, en vroeg of hij lid wilde worden van de bewonerscommissie. Maar ook bij hem voelde ik dat de boot werd afgehouden. Er is wel een beetje anti-sentiment vanavond. De medewerkers van de Bo-Ex voelden het ook, volgens mij. Het lijkt mij zeer de vraag of de draagvlakmeting wel gehaald wordt ....

logboekfragment

Een nieuwe buurtpastor

Sinds september 2020 mag ik mijzelf de nieuwe buurtpastor van Rivierenwijk noemen. Ik werk bij Stichting Buurtpastoraat 20 uur in de week op maandag tot en met woensdag. Als geboren en getogen Utrechter groeide ik zelf op in de binnenstad. Daarnaast heb ik op Zuilen gewoond en sinds 2017 een prima plekje gevonden in Overvecht, waar ik met mijn vrouw en zoontje met veel plezier woon. Mijn ouders groeiden op in Utrecht, evenals mijn grootouders en de generaties daarvoor. Ik voel mij verbonden met de stad. In vele straten en wijken ligt wel een herinnering die ik koester, een gebouw of plek die meer is dan enkel een verzameling stenen.

Aan de slag als buurtpastor in Utrecht voelt als een thuiswedstrijd, maar ik voel mij ook als Elinkwijk tegenover Ajax: waar en hoe moet ik beginnen? Mijn werkzaamheden beginnen met een periode van exposure: ik wandel door Rivierenwijk heen en raak stapje voor stapje bekend met de buurten, de straten en de huizen. Tijdens het wandelen leg ik bewust even tijdelijk mijn professionele positie af en zoek ik een positie die zoveel mogelijk overeenkomt met die van de bewoners. Ik word blootgesteld aan allerlei mensen, omstandigheden en situaties die voor mij nog vreemd zijn. Ik probeer mij open te stellen voor wat er op mij afkomt, door ontmoeting aan te gaan met bewoners en mensen die ik tegenkom. Ik probeer met ze in gesprek te gaan, met hen op te trekken zonder dat daar gelijk een doel of resultaat aan verbonden hoeft te worden. Door waar te nemen, te voelen, observeren, praten en reflecteren, probeer ik de positie van iemand anders beter te begrijpen en daar op aan te sluiten. Tegelijkertijd brengt dat een heel leerproces in mezelf teweeg.

Iedere week bespreek ik mijn ervaringen in de wijk met een collega uit het buurtpastoraat. Tijdens die gesprekken kan ik mijzelf soms flink tegenkomen. Je staat meer stil bij de aannames, verwachtingen,

Robin de Jong

Buurtpastor in Rivierenwijk

gen, wensen en behoeftes die jezelf als mens met je meedraagt. Ook ik ben een gewoontedier die de dingen graag doet omdat ze mij lijken te helpen. Omdat ze veilig en vertrouwd zijn. Door te bespreken waar het in de exposure wringt en kraakt, leer ik mijn eigen gewoonten en aannames even te kunnen parkeren. Door er op een afstandje naar te kijken, leer ik deze anders in te zetten.

Het begint met een kwetsbare
houding waarin je jezelf mag zijn
zonder in een rol te kruipen of je
achter een masker te verbergen

Op een bankje zitten

Zo had ik in het begin er veel moeite mee om plaats te nemen op een bankje in de wijk. Het voelde alsof mensen mij dan vreemd zouden aankijken, als iets wat je niet hoort te doen als je daar niets te zoeken hebt. Het was ongemakkelijk en na een paar minuten stapte ik gauw weer op. Door deze ervaring te delen met collega's ontdekte ik dat ik vooral zelf bezig was om allerlei meningen en opvattingen op anderen te

plakken: 'De bewoners denken vast dat ik een inbreker ben.' of 'Op deze manier blijft iedereen mij vast compleet negeren...' Een advies waar ik veel aan had is te beseffen dat je als mens simpelweg niet weet wat de ander denkt, voelt of ziet. Pas door in contact te komen met iemand en de deur naar iemands leefwereld te openen, merk je hoe het zit. Niet meer en niet minder.

In de eerste weken van de exposure kwam er van alles op mij af. Alle indrukken en ervaringen zijn nog nieuw, en natuurlijk wilde ik mij tegenover mijn nieuwe werkgever bewijzen als geschikte buurtpastor. Maar al snel merkte ik dat thema's als prestatie of meetbare resultaten boeken een mindere rol spelen in het buurtpastoraat.

Het begint met een kwetsbare houding waarin je jezelf mag zijn zonder in een rol te kruipen of je achter een masker te verbergen. Je geeft aan jezelf en de ander zoveel mogelijk de ruimte om elkaar van mens tot mens te leren kennen.

Buurtpastoraat is gestoeld op de presentiebenadering. In deze benadering betrek je jezelf aandachtig en toegewijd op de ander, je leert stapje voor stapje wat er bij die ander op het spel staat en in dit aansluiten probeer je te begrijpen wat er in een specifieke situatie gedaan zou kunnen worden. Wat gedaan kan worden, ga je dan ook doen. Dat gaat vaak om zorg, maar dan wel in heel brede zin: Het is zorg die passend is bij de ander, niet voorbij ziet, waar iemand baat bij heeft en door de ander als juist wordt ervaren.

'Ik ben voor de verandering maar eens 's avonds de wijk ingegaan, een hele aparte ervaring! Buiten is het donker maar ik kan door de verlichting in de huiskamers en de open gordijnen makkelijk naar binnen kijken. Ik zie een oudere mevrouw met een baby op de bank naar de tv kijken, twee deuren verderop zit een meneer achter een tafel met een grote bouwlamp een soort poppetjes te beschilderen. In een ander huis zit een groepje jonge mensen met elkaar aan de eettafel. Zouden het studenten zijn of gewoon vrienden? Weer een paar deuren verder zijn een man en een vrouw bezig een huilend kindje stil te krijgen. Of laten ze het kindje juist even uithuilen?

Het is gek om te merken dat ik eigenlijk zo weinig weet over al deze mensen als ik mijn eigen aannames en ideeën even laat voor wat ze zijn. Ik betrap mij er zelf op dat ik dit toch doe. Dat het fijn is om in mijn hoofd een beeld te schetsen van iemands situatie en te denken; Ja ik snap wie jij bent. Ik weet wat je nodig hebt. Maar de grap is nu juist dat alleen de ander dit mij echt kan vertellen. Dat zijn of haar verhaal uiteindelijk van waarde is.

Een paar uurtjes lopen, maar ik kom al zoveel verschillende levens tegen. Ik proef de overeenkomsten met mijn eigen leven en tegelijkertijd weet ik niets van deze mensen. Het is intiem om zo een inkijkje te krijgen bij een ander. Het maakt mij nieuwsgierig. In mijn hoofd wil ik aankloppen en kennis maken met deze mensen, maar dat doe ik niet. Allemaal mensen met hun eigen kwetsbaarheden, dromen en rafelrandjes. Had het ook mijn huiskamerraam kunnen zijn? En wat hadden mensen dan over mij gedacht?

Fragment uit logboek, november 2020

De stenen van Rivierenwijk

Bijna 125 jaar geleden was Rivierenwijk nog amper een wijk te noemen. Langs de Vaartsche Rijn stonden vooral fabrieken van één en hetzelfde type: steenbakkerijen. Stenen-, tegels- en dakpannenbakkerijen langs de hele rivier. En daar omheen ontstonden de eerste arbeidershuizen. Mannen en vrouwen die 6 dagen en meer dan 70 uur per week keihard werkten om een simpel bestaan op te bouwen. Met die stenen en dakpannen zijn misschien wel de woningen en straten gebouwd die Rivierenwijk nu rijk is, wie zal het zeggen?

Ik ben zelf ook bezig om iets op te bouwen. Mijn opbouwwerk bestaat niet uit het bouwen van een huis maar uit het zichtbaar zijn voor bewoners. Ik probeer steentje voor steentje mij te begeven waar alledaagse Rivierenwijkers zich ook begeven. Op het schoolplein, in de wachtrij bij de apotheek, het wijkcentrum aan de Noordzeestraat of naast een mevrouw op het bankje aan de het Merwedekanaal. Dichtbij deelgenoot zijn van hun dagelijkse beslommeringen. Na zo'n twee maanden in de wijk te hebben doorgebracht, hoop ik op wat meer diepgaande gesprekjes dan die over het

In de boot durven stappen

Jezus stapte bij Simon in de boot en zei tegen hem: 'Vaar naar dieper water en gooi je netten uit. We gaan vissen.' Simon antwoordde: 'Meester, we hebben de hele nacht niets gevangen. Maar omdat u het zegt, zal ik het doen.' Toen ze dat gedaan hadden, zwom er een enorme school vissen in de netten. Toen Simon dat zag, viel hij op zijn knieën voor Jezus neer en zei: 'Ga weg van mij, want ik ben een zondig mens.' Maar Jezus zei tegen Simon: 'Wees niet bang, voortaan zul je mensen vangen in plaats van vissen.'

(Vrije vertaling van Lucas 5: 1-10)

Het bovenstaande Bijbelverhaal is voor mij een bijzondere bron van inspiratie om mijn werk als buurtpastor een plek te geven in mijn eigen spiritualiteit en geloof. Wat ik eruit haal is een verhaal over een man die net is begonnen aan een bijzondere reis. Hij draagt een boodschap met zich mee, maar niemand kent hem nog en hij wandelt wat verloren door Galilea.

Hij gaat geen kennis maken met invloedrijke figuren, maar stapt op een onbeduidende visser in een boot af.

Hij houdt geen afstand tot deze man, maar maakt zich deelgenoot van zijn leefwereld en situatie door letterlijk in zijn boot te stappen. Een beetje ongemakkelijk misschien, maar ze komen met elkaar in contact.

En dan begint hij een gesprek met de visser. Niet over die boodschap maar gewoon, over wat een visser bezighoudt. En zo gaat het gesprek over vissen. De timmerman uit Nazareth zegt tegen Simon: laten we gaan vissen. Niet; jij gaat vissen en ik ben toeschouwer. Nee hij maakt zich deelgenoot door samen met de man te gaan vissen. Ze zitten letterlijk en figuurlijk even in hetzelfde schuitje.

Simon vertelt de man over zijn zorgen en sores, de problemen die hem boven het hoofd hangen. De timmerman luistert en lijkt de man niet te veroordelen om wat hij doet of wie hij is.

Als de timmerman een wonder lijkt te veroorzaken en Simon's zorgen over brood op de plank opeens voorbij zijn, schrikt Simon en begrijpt hij wie de timmerman is.

Hij zet hem op een voetstuk, en zichzelf ergens op de figuurlijke bodem van het meer. 'Ik ben een zondig mens, ga weg van mij.' Gevoelens van schaamte, twijfel, minderwaardigheid. Wie is hij als visser nu helemaal tegenover een profeet, een Zoon van God misschien zelfs?

Maar de timmerman vertelt hem dat hij 'niet bang hoeft te zijn' en hij nodigt hem uit mee te gaan: 'Kom, ik maak een visser van mensen van jou.' Deze onbeduidende visser wordt Petrus, Jezus eerste leerling en één van de belangrijkste figuren uit het christendom.

Maar wat er op het einde gebeurt met dat zinnetje ‘Voortaan zul je mensen vangen in plaats van vissen’ vind ik zo inspirerend en bijzonder.

Jezus is vanaf het moment dat hij in de boot stapt betrokken, aanwezig en afgestemd op de ander. Hij maakt oogcontact, ‘ziet’ diegene voor hij is. Hij is nieuwsgierig, hij wil aansluiten op de leefwereld van de ander, hij is bereid via iets heel praktisch als vissen een relatie op te bouwen, hij laat de ander praten. En helemaal op het einde doet hij een handreiking naar de ander: ‘Ga met mij mee op weg. Ik weet niet precies waarheen, maar ik ben bij je en ik houd het met je uit. Het zal met vallen en opstaan gaan, maar ik heb geloof in wie jij bent. Je hoeft niet iets meer of minder te zijn. Maar wordt volledig mens en leef volledig. Dan heb jijzelf lief, dan heb ik jou lief, dan is ruimte voor groei en bloei.’

Zo versta ik de boodschap die deze timmerman met zich meedraagt, maar niet met zoveel woorden hoeft te benoemen. Hij sluit aan op mensen en weet vanuit de juiste houding met iemand op weg te gaan, zoekend naar het goede, het liefdevolle. Op die manier probeer ik ook buurtpastor te zijn hier in Utrecht.

Het heeft tijd nodig.

Iemand moet je leren vertrouwen en vice versa.

Het blijft afstemmen in dit werk en dat is nog een hele kunst.

weer, de bruggen over het Merwedekanaal of het verwaarloosde grasveld aan het Wielingenplein. Maar een diepgaander gesprek op straat voeren is niet zo gemakkelijk. En veel ontmoetingsplaatsen zijn gesloten in deze lockdown. En het heeft tijd nodig. Iemand moet je leren vertrouwen en vice versa. En waarom is een diepgaand gesprek eigenlijk zo belangrijk? Is dat iets wat mij vooral voldoening geeft? Heb ik dat stiekem een beetje nodig om de week door te komen? Als iemand nu gewoon graag praat over hoe leuk het boodschappen was, wie ben ik dan om te bepalen of dat niet van waarde is voor een ander? Het blijft afstemmen in dit werk en dat is nog een hele kunst. Dat heeft ook tijd nodig.

Mijn wandelgebied is inmiddels wat kleiner geworden. Ik loop niet langer door heel Rivierenwijk zoals ik eerst deed, maar ik beperk mij tot een tien tot vijftiental straten rondom de Grebbestraat en de Noordzeestraat. Door heel Rivierenwijk te doorkruisen was ik voor mij gevoel overal en nergens. En hoe kan ik er voor 9.000 bewoners tegelijk zijn? Daarom

probeer ik nu op een kleiner gedeelte als het ware te vertragen en voor een kleinere groep vaker in beeld te komen. Je maakt je wereld wat kleiner, maar hij wordt ook weer groter omdat mij veel meer dingen opvallen in dit stukje buurt. Bijvoorbeeld dat er meer mensen naar mij zwaaien achter de ramen dan ik mij bewust was.

Op een plein staat een gigantische iconische draak als speelattribuut voor kinderen, en daarom heb ik de buurt maar omgedoopt tot Drakenbuurt. In de Drakenbuurt zit ik graag op bankjes en houd ik korte gesprekjes met voorbijgangers. Soms is er helemaal niemand, soms kom ik dezelfde gezichten tegen.

Er is een oude dame die iedere maandag met zware boodschappentassen door de straat sjokt. Eerder had ik al hulp aangeboden maar *'Dat is helemaal niet nodig en het is goed voor mijn beweging ziet u? Maar dank u wel'*, had de mevrouw gezegd. Ik merk weer eens dat mijn aanname anders dan hoe een ander het ziet. Ik zie een oude mevrouw die vast hulp nodig heeft omdat ze *'zo oud en gebrekkig is'*, maar de mevrouw is bezig met een stukje sportieve beweging. Bijstellen en afstemmen maar weer. Nu zeg ik haar vaak gedag en soms hebben we een praatje over het weer of het afval op straat. Ik weet nog niet eens hoe ze heet. Kleine stapjes. Kleine stenen om op te bouwen. Soms als de straten erg leeg zijn en ik geen mensen tegenkom om even een babbeltje mee te houden,

“

Ik sta voor een gesloten deur van het wijkgebouw bij het Grebbeplein. Als ik mij omdraai staat er een mevrouw voor mijn neus.

Mevrouw: 'Zijn ze dicht die lui van het wijkcentrum?'

Ik: 'Ja ik ben bang van wel mevrouw. Ik zie niemand en er hangt hier een briefje dat ze gesloten zijn. Het is wel een oud briefje dat wel.'

Mevrouw: 'Ja dat is wat he. Ben ik hier helemaal naartoe komen wandelen, zijn ze weer dicht. Vorige week ook al hoor, terwijl eigenlijk hadden ze gewoon open moeten zijn. Je kan ook helemaal nergens meer heen op deze manier.'

Ik: 'Ja... baalt u ervan?'

Mevrouw: 'Ja dat is toch stom van die lui. Voor de kwetsbare mensen zijn we nog open had Rutte toch gezegd? En wat doen die ambtenaren? Ze gooien gewoon de boel dicht. Houden geen rekening met je joh, zijn gewoon bang voor een boete. Ach maar weet je, ik was

toch al niet meer van plan om te gaan komen, maar nu ben ik er helemaal uit hoor.'

Ik: 'Ja... het is wat. Kwam u hier veel, tenminste voor alle coronamaatregelen en zo?'

Mevrouw: 'Ja iedere week bijna. Ik kwam voor mijn papieren altijd op donderdag, dan hebben ze een spreekuur weet je wel. En daarna is er koffie ochtend en komen er van die vluchtelingen die taalles krijgen. Maar dat is gezellig hoor, heb niets tegen die mensen. Dan heb je van die jonge meisjes en jongens, en die geven dan taalles. Nou dan bleef ik altijd even samen met een buurvrouw, beetje helpen met woordjes doen en zo. Echt wel grappig. Maar dat mag allemaal nu niet meer. Je zou er toch helemaal gek van worden he?'

Fragment uit logboek, januari 2020

Het meeste hoor ik toch
over het gemis van familie
en vrienden. Van armen om
een schouder of een stevige
handdruk en een glimlach.
Eens te meer besef ik hoe
belangrijk een netwerk is voor
je mentale gezondheid.

dan kan het werk wat eenzaam voelen. Ik loop er
wat verloren bij en heb de neiging thuis achter mijn
laptop te kruipen. Doe ik het werk op deze manier
wel goed? Waarom geeft deze dag zo weinig voldoening?
In mijn hoofd probeer ik het mij voor te stellen
hoe het is als je dag in dag uit zonder werk zit omdat
je lichaam het niet meer toelaat. Of dat je door je
anders zijn al je vrienden en familie bent kwijtge-
raakt en niemand om je lijkt te geven. Ik stel mij voor
dat er vast honderden van dit soort verhalen zijn van
mensen die ik nog zal tegenkomen. Hun verhaal is
niet te vergelijken met je tijdelijk ongemakkelijk en
eenzaam voelen als buurtpastor, maar het helpt om
zaken in een ander daglicht te zien. Ik verman mijzelf
en loop weer door, stilletjes aanwezig in de straten.

Thuis geraken

In de koude januarimaand drukt corona een stevig
stempel op de wijk. Vrijwel alle publieke gebouwen
zijn gesloten, zelfs de wijkcentra hebben besloten
hun deuren dicht te gooien. Het is stil op straat en
de bewoners raken zo langzamerhand in een lichte
winterslaap. Ze trekken zich terug in hun eigen
spreekwoordelijke binnenkamer. Veel mensen klagen
over alle maatregelen en ik hoor hun relaas aan. Het
is goed bedenk ik mij, als mensen dit even van zich af
kunnen praten. Ze missen de ongedwongenheid van
het dagelijkse leven, gewoon even een kopje koffie
kunnen drinken op het terras zonder dat je over van
alles hoeft na te denken. Ze missen de activiteiten in
het buurthuis, een dagje naar zee. Maar het meeste
hoor ik toch over het gemis van familie en vrienden.
Van armen om een schouder of een stevige handdruk
en een glimlach. Eens te meer besef ik hoe belangrijk
een netwerk is voor je mentale gezondheid. Corona
zet dit netwerk van menselijke aandacht onder druk.

En toch, juist ook in deze periode begin ik meer
thuis te geraken in Rivierenwijk. Corona verhard
en verarmt, maar het vertraagt en opent ook. De
mensen die wel op straat zijn lijken sneller in voor
een gesprekje met mij. Het onderwerp is een gemene
deler geworden en aanleiding voor mensen om even
van zich af te praten, zich gehoord weten.

Ik ben nog niet achter de voordeur van een bewoner
gekomen maar ik heb wel steeds meer het gevoel dat
sommige bewoners mij weten te vinden. Dat ik 'aan
te spreken ben en gewoon even tijd maak voor een
ander.' Die opmerking toverde een mooie glimlach op
mijn gezicht en vertelt mij dat willen leren begrijpen
van een ander, iemand serieus nemen en voor hem/
haar opkomen, van onschatbare waarde kan zijn.

Gezien en gehoord zonder sarcasme of argwaan, daar
lijken veel Rivierenwijkers behoefte aan te hebben.
Langzaam maar zeker ga ik bepaalde gezichten vaker
zien. Mensen vertellen mij puzzelstukjes van hun
eigen verhaal en ik doe hetzelfde. Veel meer kan ik
nog niet doen en voor nu is dat goed.
Ik peddel door op het meer van Galilea. Of peddelen
de mensen naar mij?

Geuzenwijk

Introductie

Sinds 2015 ben ik te vinden in de Geuzenwijk. Een nieuwe naam voor de oude Betonbuurt in Zuilen, in Noord/West Utrecht. De Geuzenwijk is een buurt waar onder anderen in de jaren '50 gezinnen door de gemeente zijn gehuisvest die 'heropgevoed' moesten worden. In de jaren '70 kwamen daar de 'gastarbeiders' bij, omdat dit een van de buurten was, waar je makkelijk een klein sociaal huurwoningke kon krijgen. De randen van de buurt zijn inmiddels gesaneerd. Veel sociale huurwoningen zijn gesloopt en er zijn koopwoningen, vrije sector huurwoningen en nog een klein aantal sociale huurwoningen voor teruggekomen.

De gegroeide familiestructuren geven de buurt een bijzondere dynamiek; het versterkt de sociale cohesie. Bewoners zorgen voor elkaar en staan op een heel natuurlijke manier voor elkaar klaar. Anderzijds kunnen ruzies en roddels ook enorm escaleren. *Want als je aan hem komt, kom je aan mij, want hij is mijn familie.* En het versterkt het wij-zij gevoel: sentimenten als *zij pakken onze buurt af, wij maken geen kans meer op huizen in de buurt want die worden verkocht, gaan allemaal naar de yuppen of de vluchtelingen* hebben ook dit jaar veel geklonken.

Heleen Heidinga

Buurtpastor in de Geuzenwijk

Via whatsappgroepen werd veel lief en leed met elkaar gedeeld. Dat zorgde voor verbinding met elkaar; bewoners waren begaan met elkaars verlies en konden op deze manier meeleven en mee rouwen.

Corona gaf een nieuw soort roddel en sociale controle merkte ik. Als buurtbewoners corona hadden, probeerden ze dat te verbergen. Alsof het een schande was. Er werd mij vaak op het hart gedrukt niets te delen als iemand het had of getest moest worden. Dat deed ik uiteraard ook niet, maar ik ging wel het gesprek aan over de geheimzinnigheid en waar die angst vandaan kwam.

In de moslimgemeenschap wordt via whatsapp groepen veel lief en leed met elkaar gedeeld. Zodat mensen met elkaar kunnen meeleven en voor elkaar kunnen bidden. Ik hoorde dat het zorgde voor verbinding met elkaar; bewoners waren begaan met elkaars

Door zorgen en frustraties met mijn collega's te delen en door vervolgens goed met elkaar na te denken over wat we misten, kregen we onze instrumenten die we nodig hebben als buurtpastor nog beter in beeld

verlies en konden op deze manier meeleven en mee rouwen. Maar voor sommige bewoners was het ook overweldigend hoeveel mensen er overleden aan Corona en hoe dicht bij dat was. Dat gaf angst en somberheid. Ook zag ik isolement ontstaan; angst om naar buiten te gaan, angst om de kinderen naar school te laten gaan en niemand om die angst mee te kunnen delen, want de neiging van geslotenheid en wantrouwen jegens iedereen die niet eigen is, is groot. Bewoners zijn niet scheutig met vertrouwen, en zijn vaak teleurgesteld in personen van wie en instanties waarvan ze afhankelijk zijn voor hulp en steun.

Ik vond het gecompliceerd om dit alles deels van een afstand mee te maken. Ik wilde er voor buurtbewoners zijn, maar merkte dat je via de telefoon en whatsapp toch een heel ander soort gesprek hebt dan rustig op de bank bij iemand thuis. Het was belangrijk om hier ook met mijn collega's op te reflecteren. Door zorgen en frustraties te delen en door vervolgens goed met elkaar na te denken over wat we misten, kregen we onze instrumenten die we nodig hebben als buurtpastor nog beter in beeld.

Aantallen en achtergronden van bezochte huishoudens in 2020

Nevenstaande tabel geeft weer met hoeveel bewoners de buurtpastores hebben opgetrokken en in welke mate wij contact hebben gehad.

Rivierenwijk is niet meegenomen in dit overzicht omdat Robin de Jong pas in september 2020 is begonnen met zijn exposure en nog in de beginfase zit van het opbouwen van relaties.

We hebben de tabel opgebouwd de kopjes bereik, regelmatig optrekken en intensief optrekken. Onder bereik wordt het aantal personen genoemd waarmee er in geringe mate contact was. Daaronder wordt het aantal personen genoemd waarmee we een periode geregeld optrokken en hen ondersteunden in gesprekken en praktische zaken. Er is ook een groep, waarmee we een periode intensief optrokken, omdat er (een periode) veel speelde bij deze buurtbewoners waarbij we intensief betrokken waren. Vaak vroegen deze contacten om een extra tijdsinvestering. De tabellen over de culturele achtergronden en leeftijden hebben betrekking op de contacten met wie wij dit jaar regelmatig of intensief optrokken.

In 2020 waren de contacten door de Coronabeperkingen soms anders van aard en zijn er daardoor minder nieuwe contacten dan andere jaren opgedaan.

tabel 1
Overzicht van contacten met het buurtpastoraat

Aantal personen	
Bereik	436
Regelmatig optrekken met buurtbewoners	188
Intensieve optrekken met buurtbewoners	60

tabel 2
Culturele achtergronden van de opgebouwde contacten

Aantal personen	
Nederlands	53
Marokkaans - Nederlands	111
Turks - Nederlands	25
Andere achtergronden	59
totaal	248

tabel 3
Leeftijden van de opgebouwde contacten

Aantal personen	
Kinderen 0 - 12 jaar	53
Jongeren 12 - 18 jaar	37
Jongvolwassenen 19 - 25 jaar	24
Volwassenen 26 - 65 jaar	106
Volwassenen 65+	28
totaal	248

Buurtpastoraat tijdens en na de coronamaatregelen

Halverwege 2020 keek het team terug op de eerste lockdown-periode. Hoe was dat van invloed op hun werk?

De inleiding herhalen we hier, het volledige stuk is te vinden op de website van het Buurtpastoraat.

Een vervolg op deze analyse nemen we hier op.

We schreven toen, halverwege 2020:

‘Als pastor ben je je eigen instrument’ – het is zo’n gevleugelde uitspraak, dat het bijna als een open deur en een platitude aanvoelt. Te pas en te onpas wordt hij gebruikt om maar te onderstrepen dat je als pastor – naast alle geleerde kenis – vooral jezelf meebrengt in de omgang met mensen en dat je het met je eigen (lichaams)taal, gevoel, kennis, en talenten moet zien te rooien. We werken vanuit de presentiebenadering, waarin de relatie met en het aansluiten en afstemmen op de ander de kern van ons werk is. We, reflecteren daarom veel en vaak op ons werk. Wat zie je? waarom zie je juist dat? Waarom neem je deze afslag in een gesprek? Hoe bepaal je je koers? Dit zijn vragen om onszelf als werker beter in beeld te krijgen, zodat we (pastorale) zorg kunnen bieden die de ander als ‘goed’ ervaart. Daarbij maken we gebruik van alles wat zijn, kunnen en meebrengen en van de relatie die we met de ander hebben opgebouwd.

Je merkt pas hoe erg je al die instrumenten nodig hebt en gebruikt, als dat instrumentarium wegvalt, doordat je, zoals nu tijdens de coronamaatregelen, ineens niet meer bij mensen thuis over de vloer kunt komen, of zelfs niet eens fysiek, face-to-face, met mensen kunt spreken.

De laatste weken is het contact dat we hebben met buurtbewoners beperkt geworden tot telefoongesprekken, videobellen en whatsappen. Het is ontzettend mooi dat we tegenwoordig deze communica-

tiemiddelen hebben om ondanks de grote afstand en alle maatregelen toch in contact te blijven met buurtbewoners – en we horen terug dat het erg gewaardeerd wordt. Toch bleken er al snel haken en ogen te zitten aan die digitale communicatie. Behalve de mensen zelf, missen we belangrijke instrumenten, die we normaal gesproken haast onbewust gebruiken. In onze contactmomenten en relaties met bewoners blijkt opeens hoeveel van deze instrumenten een rol spelen in het aansluiten en afstemmen, die we nu niet kunnen inzetten. Omdat we vanuit huis moeten werken, wordt opeens nog scherper wat er allemaal mee speelt in ons werk en waarom we ons zo onthand voelen nu we niet in de leefwereld van onze buurtbewoners kunnen zijn en in de haarvaten van de buurt. Wat we missen in het contact met bewoners, nu we niet bij ze op de bank kunnen zitten, door de buurt kunnen lopen en een praatje hier en daar kunnen maken, nu we niet een potje kunnen voetballen in de speeltuin of samen kunnen schommelen.

Daarover gaat dit stuk: niet zozeer over het werk van de buurtpastores, maar over hun instrumenten en het gemis daaraan in de coronacrisis. Hieronder willen we een aantal aspecten benoemen waar we ons door de fysieke afstand bewust van zijn geworden.

En nu in januari 2021:

Zoals we beschreven hebben in ons artikel *Wil je nog koffie?* hebben de maatregelen om het coronavirus in te dammen grote invloed gehad op onze manier van werken. Maar

uiteraard heeft de hele coronacrisis ook effect gehad op de *inhoud en betekenis van ons werk*.

In dit stuk willen we eerst terugblikken op wat de coronacrisis betekend heeft voor ons en de buurtbewoners in het afgelopen jaar, maar daarna willen we ook graag vooruitkijken naar wat dit betekent voor het Buurtpastoraat in de toekomst.

2020

Toen in maart 2020 de aankondiging kwam dat we in een ‘intelligente lockdown’ zouden gaan, hebben onze pastores besloten zich aan deze maatregelen te houden en voorlopig vanuit huis te gaan werken. Dit betekende dat de buurtpastores, die zich normaal gesproken op straat begeven en tussen de mensen en van de ontmoeting zijn, plotseling vanuit huis, via telefoon en scherm moesten gaan werken.

We merkten al gauw dat dit voor een gedeelte werkbaar was, maar voor een groot gedeelte ook niet. Welke instrumenten we bleken kwijt te raken met deze werkwijze leest u in *Wil je nog koffie?*, maar het verlies van die instrumenten, van de echte intermenselijke ontmoeting, leidde er ook toe dat veel dingen onbesproken bleven. Kinderen raakten soms wat uit beeld omdat die niet over een mobiele telefoon beschikken. Voor mensen die moeite hebben met taal of moderne technologie is whatsapp of videobellen een heel onnatuurlijke manier van communiceren. Mensen durfden, konden of wilden hun verhaal niet

via de telefoon doen. Pas toen we langzaam weer terug de buurten in trokken, bleken dat buurtbewoners veel verhalen hadden opgespaard en die dolgraag wilden vertellen, nu het weer face-to-face kon.

Al tijdens de eerste lockdown, maar zeker erna, toen alle verhalen loskwamen, hoorden we wat voor een gigantische impact de coronamaatregelen op mensen hadden.

Stress en spanningen

Een pandemie met de nodige maatregelen om de verspreiding van de ziekte in te dammen is voor ons allemaal iets nieuws. We hebben er geen van allen ooit mee te maken gehad en het is voor iedereen dan ook zoeken hoe je ermee moet gaan. Dit leidde tot heel veel spanning en stress. Mensen zochten naar wegen om om te gaan met al het nieuws en non-nieuws dat hen bereikte. Wat is nu feit en

fabel als het om corona gaat? Hoe streng moet je je aan de maatregelen houden? Mág je er ook vraagtekens bij hebben? Bijna iedereen in onze buurten heeft het coronavirus van vrij dichtbij meegemaakt. Ze werden zelf ziek, of een familielid of kennis. Er zijn ook veel buurtbewoners die een naaste zijn verloren aan het virus.

Er waren buurtbewoners die maandenlang in angst hebben geleefd, omdat ze tot een kwetsbare doelgroep behoren en als de dood waren dat ze besmet zouden worden met alle gevolgen van dien.

Die onzekerheid, die angst en dat zoeken leidden tot stress en spanningen. Familieleden kwamen tegenover elkaar te staan, omdat de een het allemaal maar onzin vond en gewoon een verjaardagsfeest organiseerde, terwijl de ander zich strikt aan de maatregelen hield, en zich daardoor in een loyaliteitsconflict terecht zag komen.

Binnen gezinnen liep de spanning ook vaak op: kinderen zaten ineens hele dagen thuis, net als de ouders die plotseling moesten thuiswerken. Thuiswerken en thuisschool staan al op gespannen voet. Als er dan ook nog persoonlijke spanningen bijkomen, ieders lontje door een lockdown toch al korter is en mensen de hele dag op elkaars lip zitten, leidt dat al gauw tot gespannen situaties. Voor kinderen voor wie het thuis soms zwaar is, viel de veilige uitlaatklep van school ineens weg, en ze zaten hele dagen in die nare thuissituatie.

Eenzaamheid

Voor veel (kwetsbare) mensen veroorzaakten de lockdown en de maatregelen ook veel eenzaamheid. Omdat zij behoren tot een kwets-

bare groep, of omdat ze vanuit zichzelf erg voorzichtig zijn met het virus, kwamen mensen terecht in een situatie dat ze haast wekenlang niemand meer zagen. Voor sommige buurtbewoners waar wij mee optrekken viel het enige uitje dat ze in de week hadden (bijvoorbeeld het koffiedrinken in het buurthuis) weg, waardoor zij heel de week alleen thuis zaten.

We zagen ook mensen die om uiteenlopende redenen soms wekenlang in quarantaine moesten en daardoor ook verstoken waren van menselijk contact.

Buurtpastoraat na corona

Waar we in maart 2020 dachten dat de maatregelen misschien een paar weken of hooguit enkele maanden zouden gaan duren, is inmiddels

wel duidelijk dat we voorlopig nog niet af zijn van het coronavirus en alle maatregelen er daar omheen genomen zijn. Het zal nog een flinke tijd duren voordat alles weer is, zoals het was. Tot die tijd zijn er maatregelen en beperkingen. En hoe het precies worden zal in de toekomst, dat weet niemand.

Eén ding dat onze ervaringen geleerd hebben de afgelopen maanden, en wat we ook terug horen van buurtbewoners, is dat pastoraat van nabijheid, oftewel present buurtpastoraat ontzettend belangrijk is voor mensen in de buurten waarin wij werken. Hierbij is met name de nabijheid een bepalende factor, die we in de coronaperiode niet missen. Het is niet hetzelfde als je mensen

spreekt via telefoon of videobellen. Het biedt niet dezelfde intieme sfeer, niet het gevoel van geborgenheid en vertrouwen, dat een echte ontmoeting wel biedt. Onze aanwezigheid in de buurten, onze benaderbaarheid, het zijn aspecten van ons werk, waar ons werk op steunt en op gefundeerd is. Het kán op afstand, maar je wilt het eigenlijk niet.

Dat de maatregelen veel invloed hebben gehad en nog steeds hebben op het welzijn en het welbevinden van de mensen met wie wij optrekken, is ons duidelijk geworden. Het is dan ook precies daarin dat wij een taak voor onszelf zien weggelegd in de periode post-corona.

Naast de verhalen die we horen over de impact van de coronamaatregelen zien we ook dat de coronacrisis impact heeft gehad op problematieken die ook voor de coronacrisis al aanwezig waren bij bewoners. Enerzijds zien we dat problemen

vaak toenamen waardoor mensen soms sneller open stonden om stappen te ondernemen in bijvoorbeeld het zoeken naar hulp. Een meneer die langer irritaties had met zijn burens, wilde nu buurtbemiddeling inschakelen omdat de problemen versterkt waren nu ze beiden de hele dag thuis waren. Een andere vrouw die al jaren twijfelde over een scheiding vanwege de verslaving van haar man, wilde in coronatijd de scheiding doorzetten. Buurtbewoners namen ons in vertrouwen en vroegen advies. Wij luisterden, dachten mee en probeerden de juiste hulpverlening langszij te krijgen. Anderzijds zien we ook de coronacrisis op een bepaalde manier voor een vertraging zorgde. Bijvoorbeeld bij buurtbewoners die soms na lang wachten hulp langszij hadden gekregen, haakten direct weer af. Soms omdat ze bang waren om de deur uit te gaan, omdat ze het niet zagen zitten om te (video) bellen met instanties, of omdat het thuisonderwijs en alles wat erbij kwam kijken teveel voor hun werd.

In dit soort situaties was het onze rol om het contact vast te houden en te ondersteunen waar mogelijk.

Doordat wij door een aandachtige, trouwe aanwezigheid en met een lege agenda relaties opbouwen met buurtbewoners, mogen onze buurtpastores ook dichtbij de mensen komen en horen we dus vaak als eerste de verhalen over corona en de invloed die de maatregelen op hen hebben gehad. De littekens die zijn opgelopen door het virus en de lockdowns lopen als een rode draad door de verhalen die buurtbewoners ons vertellen.

Het is niet iets dat mensen zo maar even achter zich kunnen laten. Alle gebeurtenissen hebben een haast existentiële breuk in veel mensens levens gebracht. Er is een periode voor en na corona. Hoe gaan mensen hiermee om? Wat doet dat met hen? Wat voor invloed heeft dat op hun mensbeeld, hun wereldbeeld, hun zelfbeeld en eventueel hun Godsbeeld? Dat komen wij op het spoor door trouw dichtbij de mensen te blijven komen en open, aandachtig en zonder vooraf bepaalde agenda te luisteren. We kunnen voor hen hierin een luisterend oor zijn, of een schouder om op uit te huilen, een arm om hen heen of een steun om dingen een plaats te geven en het leven weer op de rit te krijgen.

Signalen uit het werk

In ons werk komen wij signalen tegen van problematieken die spelen in de levens van buurtbewoners. We lichten een aantal signalen toe die we buurtoversijgend tegenkomen. Opvallend was dat problemen die we al eerder signaleerden dit jaar in heviger mate aanwezig waren door de coronacrisis. In die zin hebben wij van dichtbij gezien dat tijdens de coronacrisis de hardste klappen vallen bij bewoners die normaal gesproken al veel te verduren hebben.

We lichten de signalen toe:

- relationele problemen
- huisvesting
- armoede
- spanning op community

En we laten zien wat de impact van deze problematieken is op het dagelijks leven van bewoners.

Relationele problematieken

Een belangrijk onderdeel in het leven van elk mens zijn relaties. Dit kan gaan om de ouder-kind-relaties, broers en zussen, andere familie, maar natuurlijk ook relaties met een partner en met vrienden en burens. In ons werk komen we opvallend vaak tegen dat er in gezinnen relatief veel spanningen zijn op het relationele vlak.

We zien bij buurtbewoners dat problemen in de relatiesfeer vaak samenhangen met al de andere lasten die ze met zich meedragen. Doordat mensen worstelen met hun gezondheid, financiële problemen, werkloosheid, gedragsproblematiek of verslavingsproblematiek komen ook relaties met andere personen onder druk te staan. Mensen moeten op hun tenen lopen en raken in conflict. Dit kan resulteren in slepende familieruzies, het verbreken van elk contact tussen familieleden of echtscheidingen.

We horen van onze buurtbewoners wat voor impact zulke problemen hebben op hun leven. Echtscheiding haalt veel overhoop in het leven van mensen. Een van de twee partners moet een andere woonruimte zoeken – en vindt die vaak niet, waardoor hij/zij bij de ouders moet intrekken, met daar weer de nodige familiespanningen tot gevolg. Het leven van kinderen wordt overhoop gehaald: ineens twee huizen, een bezoeksregeling, ouders die (vaak) met veel ruzie uit elkaar gaan. Vaak komt er ook verlies van inkomen bij kijken, waardoor mensen in een neerwaartse spiraal terecht komen.

Verbroken contacten in de familiesfeer blijven voor altijd een litteken, dat tijdens belangrijke momenten toch weer zeer gaat doen. Denk bijvoorbeeld aan ouders wier kinderen het contact hebben verbroken: tijdens de feestdagen of verjaardagen blijft die wond toch steeds weer pijn doen. Ook kan het verlangen naar herstel van de verbroken of beschadigde relaties een opgave zijn waar mensen levenslang mee worstelen.

Als buurtbewoners zelf kwakkelen met hun gezondheid, heeft dit vaak invloed op alle andere aspecten van het (gezins)leven. Ze doen een groter beroep op gezinsleden voor mantelzorg en ondersteuning. Kinderen worden vaker gevraagd om mee te helpen in het huishouden, wat vervolgens invloed kan hebben op de schoolprestaties. Probleem dat we hierbij signaleren is dat dit voor de meeste mensen – en dat geldt zeker voor kinderen (en hun ouders) – vaak zo doodgewoon is, dat zij zelf niet beseffen dát ze mantelzorger zijn. Zo is er de vrouw met twee dochters, waarvan de meiden aangaven soms niet aan schoolwerk toe te komen, omdat ze eerst hun moeder moeten helpen met boodschappen, schoonmaken en koken. Hierdoor ontstonden allerlei spanningen: kinderen die zich afzetten tegen moeder, omdat ze ook wel eens een middagje willen ‘chillen’ met vriendinnen, moeder die zich beklaagt over haar ‘luie’ kinderen, schoolwerk dat in het gedrang komt.

Doordat wij nauw aansluiten bij de leefwereld van buurtbewoners zijn

wij regelmatig van dichtbij getuige van zulke relationele problemen. We hebben vaak met meerdere gezinsleden contact en een relatie opgebouwd, dus we horen ook van verschillende kanten welke spanningen er spelen. We vervullen dan de rol van klankbord, uitlatklep en soms kunnen we ook bemiddelend of tolkend bijstaan.

Juist in de coronacrisis hebben we gezien dat deze signalen toenamen. Dit is een zorgelijke ontwikkeling, hoewel hij voor ons niet als een verrassing kwam. Door de verschillende lockdowns, het sluiten van de scholen en de beperkingen ontstond de situatie dat gezinsleden veel vaker en langer 'noodgedwongen' op elkaars lip zaten. Kleine irritaties werden groter en groter, spanningen verhevigden en de sfeer in huis werd hierdoor flink verziekt. Kinderen die normaal gesproken even uit de gespannen thuissituatie konden ontsnappen op school of bij de sportclub waren dat ineens kwijt en kwamen daardoor in de knel. Relaties kwamen onder druk te staan of werden zelfs beëindigd door de opgelopen spanningen.

Huisvesting

We komen regelmatig signalen tegen van problemen die te maken hebben met huisvesting. Dit gaat bijvoorbeeld om slecht onderhouden en gehorige woningen, de krapte op de woningmarkt en de verkoop van sociale huurwoningen. In ons werk hebben we van dichtbij gezien wat de impact van deze signalen is in de levens van

buurtbewoners. We zien bijvoorbeeld dat grote gezinnen in kleine slecht onderhouden woningen leven. Vaak stoken zij minimaal uit zuinigheidsoverwegingen waardoor de lucht vochtig is er schimmelvorming ontstaat. Soms zijn deze problemen te verhelpen als er wordt gekeken naar het afvoeren van vocht in de woning. In praktijk zien we dat de woningbouw het probleem gelijk legt bij het gebrek aan stoken en ventileren zonder dat er onderzoek wordt verricht naar de afvoerproblemen. Een gezin heeft maandenlang gepleit voor een zorgvuldig onderzoek en er kwam pas beweging in toen zij de huurcommissie erbij haalden. Een andere gezin met een astmatische dochter gebruikte een kamer in hun toch al krappe woning niet, omdat de muren geheel beschimmeld waren. Zij zagen zich genoodzaakt te verhuizen naar een nieuwbouwwoning. Dit was mogelijk, omdat zij het geluk hadden dat ze ingeloot waren voor een andere woning. Veel bewoners die graag willen verhuizen kunnen dat niet wegens het gebrek aan woningen. Een familie die moest verhuizen doordat een van de gezinsleden slecht ter been was, had urgentie aangevraagd omdat het traplopen bijna niet meer ging. De urgentie werd afgewezen en ondanks verscheidene inschrijffaren konden zij geen passende woning vinden. We zien ook dat volwassen kinderen lang thuis blijven wonen doordat er maar beperkt aanbod is op de woningmarkt. Dit geeft allerlei gevolgen; er ontstaan spanningen doordat volwassen kinderen moeilijker hun eigen weg kunnen

gaan en doordat ouders gekort worden op hun uitkering vanwege de kostendelersnorm. Tijdens de coronacrisis zien we dat de huisvestingproblematiek extra hard aankomen. Grote gezinnen moeten allemaal thuis blijven wat spanning geeft. Kinderen hebben geen plek in huis om rustig te werken en volwassenen die thuis moeten werken, kunnen zich nergens terugtrekken. Ook dit jaar zagen we weer dat er sociale huurwoningen verkocht werden. Dit ging vaak om de felbegeerde eengezinswoningen. De buurt veranderde hierdoor van karakter wat soms tot spanningen leidde bij bewoners onderling. Bijvoorbeeld rondom verbouwplannen en de overlast die dat geeft. We zien dat het in praktijk lastig is dat bewoners met een koophuis mengen met de oorspronkelijke bewoners. Vaak hebben deze een heel ander en druk (sociaal) leven wat zich buiten de buurt afspeelt. Buurbewoners geven aan dat ze zich daardoor soms vervreemd voelen in hun eigen straat.

Armoede

Veel gezinnen in onze buurten hebben te kampen met armoede. Dat betekent dat ze te weinig inkomen hebben om hun vaste lasten te betalen of aan het einde van de maand nog een gevarieerde maaltijd op tafel te kunnen zetten. Dat betekent dat veel gezinnen vrijwel nooit op vakantie gaan. Of ze gaan wel terug naar hun land van herkomst om familie op te zoeken en hebben na de zomer een financieel probleem. Dat betekent dat er nooit geld is voor extra's en geen geld achter de hand is als er

iets stuk gaat. Geen enkele financiële tegenslag kan opgevangen worden. Ook niet door familie want die zit vaak in hetzelfde schuitje. Bij sommige gezinnen geeft dat langdurige stress en een gevoel van uitzichtloosheid. Anderen zien het meer als een gegeven en proberen er zo creatief mogelijk mee om te gaan.

Tijdens de eerste lockdown bleek er een heel aantal gezinnen in onze buurten geen laptop te hebben voor hun kinderen die thuisonderwijs moesten volgen. Opvallend was ook dat de scholen waar die kinderen naar toe gaan overvraagd werden om laptops te leveren en ze dus niet hadden. Zij verwezen ouders naar Stichting Leergeld of gaven aan dat de kinderen dan maar via een mobiele telefoon deel moesten nemen aan het thuisonderwijs. Vervolgens werd Stichting Leergeld overspoeld met aanvragen voor tweedehands laptops. Zij hebben contracten afgesloten met bepaalde winkels in Utrecht, waar bewoners door inlevering van een kortingscode die ze van Leergeld krijgen een laptop kunnen aanschaffen. Ook die waren dus snel uitverkocht. Gelukkig zagen we dat er ook andere fondsen insprongen om dit probleem te ondervangen en we hebben daar ook gebruik van gemaakt voor kinderen in onze buurten. Maar uiteindelijk heeft het voor sommige kinderen meer dan een maand geduurd voor dat zij fatsoenlijk deel konden nemen aan het thuisonderwijs. Soms ook, liepen ouders zelf vast in het aanvragen van een laptop via school of anderszins en

gaven de moed op – te midden van alles stress en angst die er toen was rondom de onzekerheid van de ziekte - terwijl school dacht dat het kind voorzien was van een laptop. Op die manier zijn kinderen verstoken geweest van thuisonderwijs.

Omdat veel kinderen en jongeren de hele dag thuis waren, werd het dagelijks leven duurder. De kachel moest de hele dag aan, ook in de slaapkamers, want daar zaten kinderen uit grote gezinnen hun huiswerk te maken en er werd meer gekookt en gegeten, want wat moest je anders. Tegelijkertijd verloren sommige jongeren hun baantjes bij winkels, horeca en binnenspeeltuinen en konden niet meer bijspringen met de boodschappen. Voor de jongeren zelf had dit natuurlijk ook grote sociale gevolgen.

Spanning op community

Gedurende de lockdown in 2020 ontwikkelden zich extra creatieve vormen van burenhulp, zowel informeel als georganiseerd. Iemand vertelde 'Ik heb een paar weken boodschappen gehaald voor de overburen want die hadden corona'. En zo hoorden wij meer voorbeelden van spontane onderlinge zorg. En ook in georganiseerd verband zijn warme maaltijden rondgebracht, hondjes uitgelaten, laptops voor basisschoolkinderen geregeld en oude mensen geholpen. Buurtvrijwilligers en organisaties verenigden zich in groeps-apps, om dergelijke hand- en spandiensten te verrichten. Dat was mooi en bemoedigend. Toch trok de situatie in het afgelo-

pen jaar een zware wissel op de onderlinge verbanden tussen buurtbewoners. De gebruikelijke ontmoetingsplekken [buurthuizen, speeltuinen] waren maar beperkt open. Er konden geen of nauwelijks feesten gevierd worden, niet in familieverband, niet op buurt- of straatniveau. Mensen die van plan waren om in hun straat iets leuks te organiseren op de landelijke Burendag of op Koningsdag moesten hun plannen in de ijskast zetten. De doorgroei van buurtinitiatieven zoals de weggeefwinkel op Kanaleiland liep vertraging op. Voor straat- of bewonerscommissie's was het moeilijk werken.

Daar kwam nog bij, dat diverse buurtbewoners in de war waren over berichtgeving in de media, over wat je kunt geloven of niet omtrent de pandemie. Dat veroorzaakte vaak pijnlijke spraakverwarring en spanning: hoe om te gaan met het complotdenken dat vaak en op verschillende wijze aan het licht kwam? Gevoegd bij de stress die er toch al was binnen gezinnen, over dagelijks dicht op elkaar zitten, over school, over inkomen en werk, zorgde dit er voor dat er flinke spanning kwam te liggen op 'community' in de buurt.

Pastorale thema's gezien vanuit de leefwereld

In de verschillende buurten waar wij als buurtpastores werkzaam zijn, begeven wij ons in de leefwereld van de buurtbewoners. Naarmate we hen leren kennen, mogen we dichtbij komen en krijgen we een inkijkje in hun levens. We zijn dan getuigen van allerlei dingen die zij meemaken. Soms van blijdschap en hoop, maar vaak ook van spanningen, zorgen en verdriet.

Dit jaar hebben we van dichtbij gezien wat voor impact de coronacrisis had op het leven van buurtbewoners die al met veel problemen te kampen hadden. We zagen dat de crisis hun hard raakte, omdat ze vaak al met armoede kampen, in kleine huizen wonen en er onderling spanningen bestaan. De coronacrisis bracht pijnlijk aan licht dat zij er eigenlijk niks bij konden hebben, maar toch de klappen moesten opvangen. Vaak konden wij deze problemen niet oplossen, maar dat wil niet zeggen dat we dus niks konden betekenen. We luisterden, en hielpen mensen weer wijs te worden uit zichzelf. We konden samen zoeken naar een spoor in alle chaos en verwarring, bij levenskeuzes of hun botsen met instanties, in hun verdriet en hun verlangen, te ontdekken wie ze zijn en wie ze willen zijn. Pastoraat op maat, aansluitend bij de leefwereld van de ander. Soms ontstaat er vanuit die ontmoetingen een opening naar het (opnieuw) betrekken van andere instanties of werkers. Soms ligt daar juist het probleem en moet dat besproken worden. En soms kan er eigenlijk helemaal niks, behalve het samen uithouden in de uitzichtloosheid. We hebben de thema's die wij in onze buurten tegenkwamen op noemer gebracht en aan de hand van een voorbeeld beschreven hoe dit er concreet uitziet in de levens van buurtbewoners. We hopen ook dat het een andere kijk geeft op de levens van de buurtbewoners waar wij van betekenis proberen te zijn.

Lijden en verlies

We trekken veel op met bewoners die op één of andere manier te kampen hebben met ziekte, lijden en sterven. Soms gaat het om buurtbewoners zelf, die gebukt gaan onder lichamelijk lijden, andere keren gaat het om naasten of familie van de buurtbewoners die wij kennen. Hoe dan ook heeft het een flinke impact op de buurtbewoners en hun gezinnen/familie. Mensen worden op een bepaalde manier toch beperkt door hun ziekte of door de ziekte van een naaste. Ze kunnen niet meedoen met sporten, hobby's of andere sociale activiteiten. Mensen zijn soms eigenlijk al te ziek of te moe om überhaupt naar de winkel te gaan en het huishouden draaiende te houden, laat staan dat ze nog energie hebben voor andere activiteiten. Datzelfde effect heeft de (intensieve) zorg voor een ziek familielid.

Maar naast dit sociale aspect, komen er ook vaak vragen van meer levensbeschouwelijke aard naar voren. *Waarom overkomt mij dit?*

Ik verdien het toch niet om zo ziek te zijn? Waarom laat God dit toe?

Wat heeft mijn leven voor zin, op deze manier? Wat ben ik nog waard; ik kost alleen maar geld!

Deze vragen en twijfels geven vaak nog een extra last op de schouders van buurtbewoners. Wij proberen daar met hen een weg en antwoorden in te zoeken. Soms zijn die antwoorden er eenvoudigweg niet en ook dat proberen we mét de buurtbewoners samen uit te houden.

Ook het sterven van een naaste kan heel veel invloed hebben op het leven van buurtbewoners. Of het nu gaat om een ouder, een broer of zus of een kind, maakt eigenlijk niet uit. Afscheid en rouw hakken erin. Buurtbewoners moeten het huis van hun ouders leegruimen, inclusief alle herinneringen die ze daarin hebben en tegenkomen. Heel het leven staat soms op z'n kop. *'Ik ben veertig jaar met haar getrouwd geweest; niets is meer zoals het 'altijd' was', zei een buurtbewoner nadat zijn vrouw overleden was, 'Zelfs de meest alledaagse dingen voelen helemaal anders zonder haar. Het is alsof niks meer hetzelfde is. Zelfs als ik koffie zet word ik eraan herinnerd!'*

Verlatenheid/ontheemd zijn

We zagen veel bewoners die zich verlaten en ontheemd voelden. Soms verlaten door instanties doordat iedereen opeens vanuit huis werkte en zij geacht werden om contact te zoeken via videobel-len wat voor sommigen een brug te ver was. Kinderen waren soms ontheemd van scholen omdat ze (niet gelijk) een laptop hadden en het onderwijs niet konden volgen. Soms ook letterlijk verlaten zoals een jonge vrouw van wie de moeder in buitenland woonde en haar vader opgepakt werd voor een drugdelict. Opeens woonde zij alleen in huis. Tijdens de eerste coronagolf werd ze ook nog ontslagen. *'Ik voel me zo eenzaam, ik heb hier in Nederland helemaal niemand.'*

Dankbaarheid

Ondanks dat we getuigen waren van veel tegenslagen van bewoners, zagen we ook dat zij vaak dankbaar waren voor dingen die van grote waarde waren. Een mevrouw die al jaren mantelzorg verricht voor haar buurman, zat in zak en as toen hij gevallen was en steeds verder achteruit ging. Met allerlei hulp en ondersteuning ging het langzaam wat beter met hem. Zijn buurvrouw die enorm bang was dat hij opgenomen moest worden, was ontzettend blij om te zien dat het beter met hem ging: *'Ik ben zo dankbaar dat hij nog thuis kan blijven wonen!'* Of een alleenstaande moeder die in het verleden geld had geleend van haar neef. Tijdens de coronacrisis verloor de neef zijn baan en moest hij alles bij elkaar schrappen om zijn vaste lasten te betalen. Hij wilde op stel en sprong de lening terug. De lening werd betaald maar deze moeder kon geen boodschappen meer doen deze maand. Gelukkig hielp een bijdrage van de caritas hen uit de brand. En een vader die die bezoek had gehad van twee Pieten die zijn kinderen cadeautjes brachten, zei: *'Kijk eens hoe blij ze zijn. Ik voel me blij in mijn hart! Dit heb ik ze zelf nooit kunnen geven.'*

Delen

Sinds de zomer van 2020 is er in een garage onderin een flat een weggeefwinkel geopend. Elke woensdag is het open. En daar kom ik dan stevast elke keer langs. Ik kom er 'buurten'. Ik maak praatjes met wie ik er tegen kom. Ik spreek de vrijwilligsters en soms de bezoekers. Ik ben er graag, ik mag

daar zijn, ze kennen me nauwelijks, maar ze vinden het goed, ik word vertrouwd en voel me er ontvangen. En dus sta ik daar, te niks. En tegelijk te observeren. Ik probeer niet hinderlijk te zijn en verder gewoon mezelf. Ik beantwoord hun vragen aan mij. En ik stel soms vragen aan de vrijwilligers over hoe zij vinden dat het gaat. En ik zie wat zich ontwikkelt, in de loop van de weken: rond een uurtje of 11 komt de bovenbuurman met een groot dienblad met een theepot en theeglazen. Hij hoort niet bij de vrijwilligers, hij komt gewoon. Met muntthee en soms met cake of met pannekoekjes. Hij komt erbij en krijgt plek; en dan gaat hij uitdelen. Hij vraagt 'wil je ook?' en hij geeft. Neem, eet en drink. Ik ontvang het en bedank hem en voel me erbij horen. Ik ben Titus, maar mijn functie is vaag, voor sommigen verdacht zelfs. Dan is het een geschenk als je eten en drinken aangereikt krijgt. Ik voel mij gezien en erbij horen door de bovenbuurman. Hij is een vreemde voor mij, een vriendelijke vreemde; hij zit niet in mijn bubbel, maar hij ontvangt mij.

Overdracht en samenwerking

Het werk van buurtpastores is in zekere zin het werk van solisten. Zij werken ieder voor zich in hun eigen wijk. Elke keer gaat het om een persoonlijke verbinding met bewoners zonder indicatiecriteria, checklist of diagnose. Elke ontmoeting is een ontdekkingstocht op zoek naar wat het betekent mens te zijn voor jezelf en in verbinding met huis- en buurtgenoten.

Buurtbewoners hebben in hun leven vaak te maken met een netwerk van instanties: uitkeringsinstanties, welzijns-teams, woningbouwvereniging, gezondheidsinstellingen.

Vanuit de band met de bewoners, zijn deze netwerken van instanties ook deel van het werk van buurtpastores. Buurtpastores hebben geen budget om problemen op te lossen of voorzieningen te realiseren. Dat betekent dat zij met bewoners kijken op welke wijze ze toegang kunnen krijgen tot de voorzieningen die voor hen bestemd zijn. Buurtpastores leggen samen met bewoners contacten met instanties die voor die voorzieningen verantwoordelijk zijn.

1 De Stichting Presentie

De Stichting Presentie is een opleidings- en onderzoeksinstituut voor de methodiek van het presentiewerk. Het is een belangrijke steun in de rug van buurtpasres bij hun werk. Ze delen er inspiratie en houden er hun manier van werken scherp en op peil. Deelname aan bijscholing voor gecertificeerde werkers is een van de manieren waarop de samenwerking gestalte krijgt. Die samenwerking is niet alleen éénrichtingsverkeer. Tegelijk stellen buurtpastores hun kennis en ervaring beschikbaar om een bijdrage te leveren aan overdracht van presentie in verschillende sectoren in het land en scholingstrajecten van de Stichting Presentie. Heleen Heidinga participeerde als praktijkdocent in de introductie cursus van de Stichting. Ook begeleidde Heleen Heidinga in samenwerking met Stichting Presentie reflectiesessies over presentie voor inloophuizen die een bijdrage ontvangen van het Franciscusfonds.

2 De ‘Verhalengroep’ als interdisciplinaire leerplek

Elkaar verhalen vertellen over het werk met buurtbewoners: dat doen we in het team, maar dat doen we ook in breder verband, in de zogeheten ‘Verhalengroep’. Dit is een reflectiegroep, waarin het voorlezen of vertellen van werker- varingsverhalen het uitgangspunt is. Dat heeft een positieve uitwerking: het werk wordt even stilgezet; iemand vestigt de aandacht op een stukje van haar werk, door het in deze groep te delen. Vervolgens delen we in de feedback naar

elkaar. Deze werkwijze levert meer observaties, kennis en inzicht op over wat er gebeurt bij de werker en bij de buurtbewoner. Dat wordt door iedereen als heel waardevol beleefd. Samen zie je meer dan alleen. Samen kijken naar een gebeurtenis uit het werk bindt en verbindt. Gelukkig lukte het om ook in 2020 weer met deze groep bijeen te komen en voor continuïteit te zorgen. Titus Schlatmann is er in 2013 mee begonnen, en de groep groeit gestaag.

Het heeft een meerwaarde dat deze verhalengroep interdisciplinair werkt. We ontmoeten er collega's uit de sociale sector, die ook, elk vanuit haar eigen organisatie, elk vanuit een andere invalshoek, in verschillende wijken van de stad werken met buurtbewoners. Deze groep voldoet in een behoefte aan het kunnen vertellen van wat je meemaakt in het concrete wijkwerk, aan aandacht en reflectie, aan zelfzorg en onderlinge zorg. Titus Schlatmann nodigt de collega's uit en begeleidt deze groep op de meest lichte wijze.

3 Samenwerking in de buurt

Doordat wij veel in de buurt aanwezig zijn en doordat we aangehaakt zijn bij buurtbewoners, komen we in ons werk ook veel andere professionals tegen. Meer en meer zoeken we naar samenwerkingspartners in de leefwereld van de buurtbewoners. Die samenwerking kan erg nauw zijn, zoals bijvoorbeeld bij de werkers van Dock in de speeltuinen of buurthuizen in onze buurten. Dat geldt ook voor de medewerkers van de Sociale Wijkteams of de

medewerkers van de wooncorporaties en het Jongerenwerk Utrecht. Ook zijn er samenwerkingen die wat losser of op meer incidentele basis zijn. We komen dan bijvoorbeeld in contact met de wijkagent, de praktijkondersteuner van de huisarts, de Intern Begeleider op school of jeugdzorg. Vaak staan we zij aan zij met buurtbewoners en professionals en zoeken we samen naar wat nu goede zorg is in elke specifieke situatie. Het komt ook voor dat buurtpastores, doordat wij radicaal naast buurtbewoners staan, samen met buurtbewoners tegenover andere professionals of instanties komen te staan. Bijvoorbeeld doordat de geboden hulp aan de bewoner hapert of niet aansluit. We proberen dan met, of namens buurtbewoners in gesprek te gaan met de desbetreffende professional om te bespreken wat er stroef loopt en waarom. Als dat herkend wordt, kunnen we samen zoeken naar manieren om de hulp weer te laten aansluiten bij de buurtbewoner, zodat deze de ondersteuning krijgt die hij of zij nodig heeft.

Soms merken wij dat medewerkers van instanties die werken met strakke regels en protocollen ruimte moeten vinden voor oplossen door in de eerste plaats naar de persoon te kijken en dan te bezien hoe de regels in een specifieke situatie toegepast kunnen worden. Het is mooi om te merken dat we inmiddels ook met veel professionals in de buurten waar we werkzaam zijn, relaties hebben opgebouwd. Daardoor is er begrip en kennis over ons werk en wordt de rol die wij vervullen voor buurt-

bewoners op waarde geschat. We hebben ervaren dat het heel vruchtbaar kan zijn om samen met andere werkers uit de buurt te reflecteren over het werk in de buurt en de leefwereld van de buurtbewoners. Zo kun je met elkaar op het spoor komen welke vragen er nu eigenlijk leven in de buurt en welk appèl er op ons gedaan wordt. Door steeds nauwe samenwerking te blijven zoeken met andere partners in de buurt, willen de buurtpastores die blijvende reflectie en scherpte op het werk behouden.

Naast het contact wat we hebben met individuele hulpverleners, zoeken we ook de samenwerking op door deel te nemen aan overleggen in de buurt waar de gemeente Utrecht ook bij betrokken is. Zo namen we deel aan het Bondgenoten-overleg, het buurtpact-overleg en een corona-overleg. Tijdens deze overleggen bespraken we met verschillende partners en bewoners actuele zaken die spelen in de buurt en keken we hoe we de samenwerking konden verbeteren en hoe we bepaalde problemen, waar veel buurtbewoners tegenaan liepen, gezamenlijk aan kunnen pakken.

4 Religieuzen, Parochies en Kerken

Ontmoetingen met de Religieuzen

Normaal gesproken hebben we twee maal per jaar een ontmoeting met religieuzen van verschillende ordes en congregaties in en om Utrecht. We hechten veel waarde aan deze ontmoetingen, omdat we ons nauw verbonden voelen met

deze mensen. We delen met hen de ervaringen die zij in hun jarenlange werkzame leven hebben opgedaan en hebben het ook over het spirituele aspect van ons werk. Zij bieden ons een spiritueel fundament en een reflectiekader om ook op die manier naar ons werk te kijken.

Helaas was het door de Coronacrisis niet mogelijk om dit jaar 'live' elkaar te ontmoeten. Gelukkig is het ons wel gelukt om eenmaal een digitale ontmoeting met de religieuzen te organiseren. We hebben deze ontmoeting aangegrepen om met de religieuzen van gedachten te wisselen over ons artikel over werken in coronatijd (zie ook elders in dit jaarverslag). Het was fijn om, ondanks de maatregelen, de religieuzen weer te spreken en hun kijk op ons artikel en op de invloed van de coronamaatregelen op pastoraat te horen. We raakten hierbij ook aan de invloed die alle beperkingen hebben op de spirituele kant van ons werk: afstand, verlatenheid, gemis, frustratie over dingen die niet kunnen, de worsteling tussen pastoraal aanwezig willen zijn en verstandig afstand houden, de vraag naar wat God van ons vraagt in zo'n situatie.

Parochie, kerken en de Pech- en Mazzelpot commissie

We werken graag samen met verschillende kerken in Utrecht. Deze samenwerking krijgt per kerkgemeenschap op een verschillende manier vorm. Zo ondersteunen kerken ons werk financieel, al dan niet via een aan hen verbonden fonds, omdat ze de doelstelling

onderschrijven en er graag, vanuit hun eigen missie, aan bijdragen. Andere kerken collecteren voor ons of vragen ons om tijdens of na een viering wat te komen vertellen over ons werk.

Met de *Protestantse Diaconie Utrecht* is regelmatig overleg over werkwijze in Coronatijd, wat er speelt en hoe we elkaar kunnen steunen in het werk. Er zijn goede banden met *De Oud-Katholieke Kerk* die ons al jarenlang steunt via *ORCA*.

Weer andere gemeenschappen kiezen ervoor om via ons de buurtbewoners te steunen. Zo hebben wij goed contact met de *Katholieke Caritas Utrecht (KCU)*. Met hen werken we samen in de *Pech- en mazzelPot Commissie (PPC)*. In deze commissie bespreken we financiële aanvragen die de buurtpastores voor buurtbewoners doen, die om uiteenlopende redenen in de knel komen te zitten. Meestal betreft het kleine, incidentele bedragen om onverwachte tegenvallers op te vangen en die meestal niet (snel genoeg) elders aangevraagd konden worden. Incidenteel verstrekt de *PPC* ook leningen aan buurtbewoners, zodat er ruimte ontstaat om te wachten op aanvragen van bijvoorbeeld uitkering of bijzondere bijstand. Tevens konden we rond Kerst buurtbewoners die op welke reden dan ook een zwaar jaar achter de rug hebben gehad weer verrassen met een zogenaamd *Kerstmazzel* namens de *PPC*.

Dit jaar hebben we afscheid genomen van Marjan Kling als lid van de *PPC*. We hebben haar zeer bedankt voor haar werkzaamhe-

den voor de *PPC* en we missen haar radicale betrokkenheid voor kwetsbare mensen en haar onomwonden mening over zaken.

Voor grotere financiële bijdragen voor buurtbewoners hebben we diverse malen een beroep kunnen doen op de *Parochiële Caritas Instelling (PCI)* in de stad. Het is fijn om met de *PCI* samen te werken. Ze streven naar een snelle reactie op aanvragen. Bovendien denken ze graag met onze buurtpastores mee en geven ze hen het vertrouwen dat zij de situaties goed kunnen inschatten en weten waar de noden zijn. *De Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt (GKV)*, opstandingskerk uit Zuilen, heeft ook dit jaar de *PPC* weer ondersteunt met een bijdrage. Hierdoor is er meer ruimte in dat ‘potje’ en kunnen de buurtpastores daar dus ook meer gezinnen in nood mee ondersteunen. Ook was dankzij hen een zomerbijdrage voor buurtbewoners in Zuilen mogelijk. Het is mooi te zien dat de betrokkenheid van een kerkgemeente op haar buurt zo gewaardeerd wordt door buurtbewoners en dat het andersom de gemeenteleden inspireert om te horen welke bijdrage zij met hun betrokkenheid leveren aan de buurt en haar bewoners.

5 Stages

Stichting Buurtpastoraat Utrecht is dit jaar voor studenten stageplek geweest. Beide stages waren een korte stage vanuit de opleiding Geestelijk Verzorger van de Fontys Hogeschool voor Theologie en Levensbeschouwing. In februari/maart liep een student stage bij Rutger in de Eerste Daalsedijkbuurt

en in december had Titus een stagiaire op Kanaleneiland. Het doel van deze stage is naast beroepsoriëntatie ook het opdoen van ervaring op het gebied van observeren en waarnemen. Vanuit onze werkwijze bieden wij deze studenten een korte exposure in een van onze buurten aan. We vragen hen daarvan een verslag te maken, waar we vervolgens met hen over praten en reflecteren. Hierbij komen we op het spoor wat de stagiair ziet en vooral ook niet ziet, hoe zijn of haar levensverhaal, achtergrond, afkomst, etcetera bepaalt wat ze zien en wat hen opvalt. Hierdoor leert de stagiair zichzelf kennen en komt hij patronen in zijn kijken op het spoor. Ook voert de stagiair een gesprek met een buurtbewoner, waarvan hij ook een verslag maakt, dat hij met zijn stagebegeleider bespreekt.

6 VPW

Vanuit de Vereniging voor VPW werd Rutger gevraagd om tijdens een webinar een reflectie te geven op persoonlijk pastoraat in tijden van corona. Op basis van twee ervaringsverhalen van twee pastores en vanuit onze ervaringen in het buurtpastoraat reflecteerde hij op de waarde, de belemmeringen en de kansen van persoonlijk pastoraat in deze tijd. Hierna ging hij, samen met de deelnemers in gesprek om ervaringen uit te wisselen. De door Rutger gegeven reflectie kunt u terug vinden op onze website.

Verslag van de organisatie

We konden het jaar 2020 beginnen met een nieuwe start nadat in de laatste maanden van 2019 door het team intensief is gewerkt om de afspraken over samenwerking en communicatie, met hulp van externe begeleiding, opnieuw vast te leggen.

In de loop van de tijd gegroeide patronen en werkwijzen bleken niet meer te passen bij de ontwikkeling en groei die het Buurtpastoraat in de loop der jaren had meegemaakt. Het bestuur besloot begin 2020 op zoek te gaan naar een directeur voor de stichting. In april kon worden overgegaan tot de aanstelling van Erica Euving als nieuwe directeur. Haar ervaring in maatschappelijke organisaties, in fondswerving en haar betrokkenheid bij het initiatief voor een stadsklooster in Zuilen (vanuit de PKN gemeente) waren voor bestuur en team meer dan voldoende reden om haar met vertrouwen in deze functie te benoemen. Ondanks de beperkingen van de corona-maatregelen is er in de loop van het jaar weer een nieuw ritme ontstaan in teamvergaderingen en casusbesprekingen als belangrijke momenten van onderlinge samenwerking en reflectie.

Begin januari besloot Sietske Nieboer om na haar ziekteperiode niet meer terug te keren in haar werk in de Rivierenbuurt. Daarmee eindigde haar tijdelijke arbeidsovereenkomst na een jaar van rechtswege. De vacature voor de Rivierenwijk is in de loop van het jaar opnieuw ingevuld met het aantrekken van Robin de Jong als buurtpastor voor deze wijk. Hij is per 1 september gestart met zijn werk. De coronacrisis maakte het inwerken tot een aparte uitdaging. Door de noodzaak om afstand te houden en het sluiten van buurtcentra en andere gemeenschapslocaties was het kennismaken met mensen in de buurt en het contact leggen met andere sociale professionals niet eenvoudig. Desondanks is het Robin wel gelukt om de buurt met haar bewoners beter te leren kennen. Het komende jaar zal in het teken staan van het aangaan en opbouwen van relaties.

In 2020 was het kantoor van de stichting weer gevestigd in het parochiecentrum van de Nicolaas-Monicakerk aan het Boerhaaveplein in Utrecht. Omdat het kantoor ook eerder daar gevestigd was, vonden we snel weer onze weg.

Partners en financiers

Het werk van het buurtpastoraat wordt mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van een breed kader van instanties en fondsen die het werk een warm hart toedragen. Zij zien de aanvullende rol die het Buurtpastoraat speelt voor kwetsbare bewoners. De stichting weet zich gesteund door deze partners.

Personeelsbezetting		
naam	wijk	fte
Titus Schlatmann	Kanaleneiland Zuid	0,60
Heleen Heidinga	Geuzenwijk	0,67
Elizabeth van Dis	Hoograven Zuid	0,75
Rutger van Breemen	Eerste Daalse Dijk	0,63
Sietske Nieboer (tot 1 juni 2020)	Rivierenwijk	0,63
Robin de Jong (vanaf 1 september 2020)	Rivierenwijk	0,52
Erica Euving	Directeur	0,32

Gemeente Utrecht

De Gemeente Utrecht is een belangrijke pijler in de financiering van ons werk. De gemeente draagt bijna 40% van de begroting middels een subsidie. De gemeente ziet de meerwaarde van ons werk en de aanvullende rol die de buurtpastores spelen voor de buurtbewoners. We zijn erg blij dat we met de gemeente tot meerjarige afspraken zijn gekomen voor ondersteuning van ons werk.

Kansfonds

Het *Kansfonds* (20%) heeft in 2018 het *Franciscusfonds* opgericht om projecten van inloophuizen, buurtpastoraat en vergelijkbare initiatieven te steunen. Ook onze stichting behoort tot de projecten die daaruit wordt gefinancierd. Via dit fonds organiseert het *Kansfonds* ook uitwisseling van kennis en ervaring tussen de verschillende projecten om zo de ontwikkeling en de impact van het werk te vergroten. Het Buurtpastoraat draagt op basis van haar ervaring met presentie-buurtpastoraat bij aan deze kennisuitwisseling.

KCU

De *KCU* (*Katholiek Caritas Utrecht*) (15%) is ook na de verzelfstandiging van de stichting in 2009 (vanuit het dekenaat Utrecht) een belangrijke en trouwe bondgenoot geweest in het werk.

Het Buurtpastoraat mag bouwen op brede oecumenische steun: ook de *Oud-Katholieke kerk*, de *Protestantse Diaconie Utrecht* en *Kerk-in*

Actie dragen financieel bij om het werk mogelijk te maken. Dat doen ook de *Konferentie van Nederlandse Religieuzen* en *Het Fonds Rotterdam*.

Lokale wijkkerken verbinden zich ook aan het werk van de stichting en bestemmen geld van collectes of diaconaal geld. De *Opstandingskerk* (GKV) in Zuilen is een vaste partner bijvoorbeeld. De *Janskerk* (oecumenisch) collecteert regelmatig voor het werk.

Personeelsbezetting

De inzet van het team van buurtpastores kunt u aflezen in de tabel op de linkerpagina. Sietske Nieboer was in dienst tot 1 juni. Vanaf 1 september is Robin de Jong in dienst. Vanaf 1 april is Erica Euving voor 12 uur in dienst als directeur.

Het secretariaat van de stichting was tot de zomer in handen van Marianne Kling. Ze is vanaf het allereerste begin van de stichting betrokken geweest, eerst als secretariaatsmedewerker van het dekenaat, later, na de verzelfstandiging van de stichting, als vrijwilligster. Ook was ze lid van de *Pechen Mazzelpot Commissie*. Na de zomer nam Marianne afscheid van het Buurtpastoraat. De pastores hebben in klein gezelschap afscheid

van haar genomen, maar een groot afscheid zat er door de coronacrisis helaas (nog) niet in. We zijn Marianne veel dank verschuldigd voor haar enorme inzet in al die jaren!

De financiële administratie wordt door een vrijwilliger gedaan: Jos Dresens.

Bestuur

In 2020 heeft het bestuur afscheid genomen van Gérard Martens. Twaalf jaar lang was hij met hart en ziel betrokken bij het Buurtpastoraat, de laatste jaren als voorzitter. Zijn betrokkenheid bij de stichting zorgde ook voor een directe link met het parochiepastoraat van de katholieke parochie in de stad. Ook na zijn vertrek blijft hij binnen de parochie een steunpilaar voor het Buurtpastoraat. Ineke Loomans volgde hem op als voorzitter.

Het bestuur kwam in 2020 zeven keer bij elkaar. Een deel van de bijeenkomsten is online gehouden. Bestuursleden namen ook deel aan de online ontmoeting met de religieuzen.

Klachtencommissie

Noch de interne klachtencoördinator noch de onafhankelijke klachtencommissie is in het verslagjaar benaderd door bewoners met een klacht of een vraag.

